

Karppinen Jarkko

Opettajien kokemuksia yhteistyöstä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa

Pro gradu -tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Luokanopettajan tutkinto-ohjelma
2022

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Opettajien kokemuksia yhteistyöstä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa (Jarkko Karppinen)

Tutkielman tyyppi, 75 sivua, 10 liitesivua

Toukokuu 2022

Tämän tutkimuksen tarkoitus oli selvittää opettajien kokemuksia yhteistyöstä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa. Lisäksi selvitettiin vaikuttaako opettajan ammattinimike tai työkokemus yhteistyötyytyväisyyteen. Tutkimukseen osallistui 83 opettajaa ympäri Suomen.

Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka sisälsi 21 Likert-asteikollista väittämää sekä viisi avokysymystä. Likert-asteikollisista väittämistä luotiin viisi summamuuttujaa, joita analysoidiin Pearssonin korrelaatiokertoimen sekä yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla. Avovastaukset käsiteltiin teema-analyysillä hyödyntäen. Teema-analyysi tehtiin jokaiselle avokysymykselle erikseen. Kysymykset käsittelivät eri asioita.

Opettajien kokemukset yhteistyöstä olivat vaihtelevia. Osa opettajista oli tyytyväisiä sosiaalityöntekijän kanssa tehtyyn yhteistyöhön, mutta osa oli erittäin tyytymättömiä. Varianssianalyysi osoitti, että opettajan ammattinimikkeellä ei ollut vaikutusta koettuun tyytyväisyyteen eikä yhteenkään muuhun mitattuun muuttajaan. Vasta työnsä aloittaneet opettajat arvioivat omat lastensuojeluun liittyvät taitonsa muita opettajia heikommiksi. Työkokemus ei vaikuttanut muihin muuttajiin.

Avovastausten perusteella tyytymättömyyttä aiheuttivat erityisesti sosiaalityöntekijöiden niukat resurssit ja siitä johtuva kiire sekä opettajien heikot tiedot asioista, jotka kuuluvat sosiaalityöntekijän vaihtoehtoisuuden piiriin. Korrelaatioanalyysistä saadut tulokset tukevat tätä havaintoa, sillä ne opettajat, jotka hallitsivat paremmin tiedon jakamiseen liittyvän lainsäädännön, kokivat myös yhteistyön onnistuneen paremmin.

Tutkimus osoittaa, että opettajat odottavat saavansa sosiaalityöntekijältä enemmän tietoa kuin tämä voi heille antaa. Tämä vaikuttaa negatiivisesti opettajien kokemuksiin yhteistyöstä. Opettajat kokevat myös sosiaalityöntekijöiden puutteellisten resurssien vaikeuttavat yhteistyötä. Vasta-aloittaneet opettajat kokevat oman lastensuojelu osaamisensa muita opettajia heikommaksi.

Avainsanat: moniammatillinen yhteistyö, lastensuojelu, opettaja, erityisopetus, sosiaalityöntekijä, sosiaalityö

University of Oulu

Faculty of Education

Opettajien kokemuksia yhteistyöstä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa (Jarkko Karppinen)

Type of thesis, 75 pages, 10 appendices

May 2022

The purpose of this study was to examine teachers' experiences of working with a child welfare social worker. In addition, it was examined whether the teacher's job title or work experience affects the cooperation satisfaction. The study involved 83 teachers from all over Finland.

The data was collected through a questionnaire containing 21 Likert-scale claims and five open questions. Five sum variables were created from the Likert-scale claims, which were analyzed using Pearson's correlation coefficient and one-way variance analysis. Open responses were processed using thematic analysis. The thematic analysis was carried out separately for each open question. The questions dealt with different issues.

Teachers' experiences of cooperation were varied. Some teachers were satisfied with the cooperation with the social worker, but some were very dissatisfied. The variance analysis shows that teacher's job title had no effect on the satisfaction experienced neither did it have effect on any other measured variable. Teachers who have just started their work rated their own child welfare skills as weaker than other teachers. Other variables were not affected by work experience.

Based on open answers, dissatisfaction was caused by the limited resources of social workers and the resulting urgency, as well as by the poor knowledge of teachers on matters covered by the social worker's confidentiality obligation. The results of the correlation analysis support the view, as the teachers who were more in the know of the legislation related to the sharing of knowledge also felt that cooperation was more successful.

Research show that teachers expect to receive more information from social worker than this can give them. This has a negative impact on teachers' experiences of cooperation. Teachers also feel that the lack of resources of social workers is a factor that makes cooperation more difficult. Newly started teacher feel that their child welfare skills are weaker than other teachers.

Keywords: multi professional cooperation, child welfare, teacher, special education, social worker, social work

Sisällys

1 Johdanto	6
2 Koulu ja lastensuojelu	8
2.1 Lastensuojelu.....	8
2.2 Ehkäisevä lastensuojelu.....	9
2.3 Lastensuojeluilmoitus.....	11
2.4 Moniammatillinen yhteistyö.....	13
2.5 Koulun järjestämä oppilashuolto.....	15
3. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	18
4 Tutkimusmenetelmät	20
4.1 Osallistajat.....	20
4.2 Mittarit.....	21
4.2.1 Kyselylomake.....	21
4.2.2 Summamuuttujien reliabiliteetit.....	23
4.3 Tutkimuksen kulku.....	25
4.4 Aineiston analysointi.....	25
4.4.1 Korrelaatioanalyysi.....	26
4.4.2 Yksisuuntainen varianssianalyysi.....	27
4.4.3 Outlier-arvot ja parametritömät menetelmät.....	28
4.4.4 Teema-analyysi.....	30
4.5 Tutkimuksen eettisyys.....	32
5 Tutkimustulokset	35
5.1 Kuvaus osallistujien taustatiedoista.....	35
5.2 Tilastollinen testaaminen.....	38
5.2.1. Kuvaus summamuuttujien jakaumista.....	38
5.2.2 Korrelaatioanalyysi.....	42
5.2.3. ANOVA ja Post Hoc -testit.....	43
5.3 Avovastaukset.....	45
5.3.1. Tiedon jakaminen.....	45
5.3.2. Yhteistyö ja yhteistyön kehittäminen.....	54
5.3.3. Opettajien muut kommentit.....	60
6 Pohdinta	62

6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	65
6.2 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset	67
Lähteet	69
Liite 1	76
Liite 2	84
Liite 3	85

1 Johdanto

Jahnukaisen ja kumppaneiden (2012) mukaan erityisopetuksella ja lastensuojelulla on yhteneviä taustoja liittyen suojeluun ja kasvatukseen. Heidän mukaansa ne ovat sitemmin akateemisesti ja käytännön toimissa eronneet toisistaan. He lisäävät, että aloilla on yhä yhteneväisyyksiä niin tutkimuksellisissa intresseissä kuin käytännön toiminnassa. Tämä tutkielma osuu juuri tälle alueelle niin käytännön kuin teoriankin osalta. Tarkoituksena on tutkia millaiseksi opettajat kokevat yhteistyön sosiaalityöntekijän kanssa.

Berg-Toroi (2012) mukaan lasten ja nuorten ongelmat eivät rajoitu vain kouluun ja koulunkäynnin vaikeuksiin. Tämä lisää tarvetta koulun ja lastensuojelun yhteistyölle, koska nuorten päihdeongelmat ja väkivaltatilanteet vaativat moniammatillista yhteistyötä ratketakseen. Hänen mukaansa tämä koskee sekä ennaltaehkäisyä että jälkipuintia. Wallin (2011, s. 10–11) huomauttaa, että usein kirjallisuudessa sosiaalityöhön ja lastensuojeluun liittyvä koulun tekemä sosiaalityö sivuutetaan. Hänen mukaansa näin tapahtuu myös koulun toimintatapoja tutkittaessa.

Heino ja Oranen (2012) toteavat, ettei Suomessa ole tilastoja, jotka kertoisivat kuinka päällekkäistyneitä lastensuojelun asiakkuudet ja tehostettu tai erityinen tuki opetuksessa ovat. He mainitsevat, että koulunkäynnin vaikeudet ovat usein osasy jopa huostaanoton taustalla. Heino (2007 s. 59) teki selvityksen, jossa hän kysyi sosiaalityöntekijöiltä uusien lastensuojelun asiakkaiden taustasyistä. Koulunkäynnin vaikeudet olivat vaikuttaneet lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen paljon tai erittäin paljon 20 prosentissa vastauksista. Heino ja kumppanit (2016, s. 73–74) toteavat, että huostaanotetuilla lapsilla lähes joka toisella oli paljon koulunkäyntiin liittyviä vaikeuksia. Heidän aineistossaan lähes kaikilla teini-ikäisillä (88 %) oli paljon vaikeuksia koulun käynnissä, joten tämä tarkoittaa sitä, että lastensuojelun haastavat tapaukset näkyvät myös koulun puolella.

Heino ja Oranen (2012) arvioivat, että vuonna 2010 Suomessa oli yli 20 000 kotonaan asuvaa lasta, joiden koulunkäynnin haasteita ratkottiin lastensuojelun ja koulun yhteistyönä. Tilastokeskuksen (2022) mukaan lapsia oli tuona vuonna yhteensä 1 064 470. Kuoppalan ja Säkkinen (2011 s. 2) mukaan 17 064 lasta asui kodin ulkopuolella samana vuonna. Hiitola (2008, s. 31)

selvitti lastensuojelun asiakkuuden taustasyitä. Hänen aineistossaan 33 prosentilla avohuollon asiakkaista oli koulunkäyntiin liittyviä vaikeuksia. Huostaanotetuissa lapsissa ja nuorissa osuus oli jo 58 prosenttia. Heinon (2007 s. 42) selvityksen mukaan 16 prosenttia lastensuojeluilmoituksista on koulun tekemiä.

Berg-Toroin (2012) mukaan koulu on tärkeä lastensuojelun yhteistyökumppani. Hän sanoo, että koulu tuntee lapsen pitkältä ajalta, ja koululla työskentelee useita ammattilaisia, jotka vaikuttavat lapsen elämään niin koulussa kuin vapaa-ajalla. Jahnukaisen ja kumppaneiden (2012) mukaan moniongelmaisia lapsia tai nuoria opetettaessa läsnä on aina vahvasti myös lastensuojelullinen elementti. Paavolan ja kumppaneiden (2010) ja Berg-Toroin (2012) mukaan koulut ovat avainasemassa kohtaamassa nuoren kipuilut, joten koulun tukea voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän ehkäisevässä lastensuojelutyössä. Berg-Toroin (2012) mielestä tällaisen pitkän yhteistyön kriisiytyessä koulun ei tule vetäytyä yhteistyöstä, vaan kannattaa tarttua yhteisiin suunnitelmiin, joita lastensuojelusta lapselle esitetään. Hänen mukaansa lastensuojelutyö ei ole jatkumoa koulun tekemälle työlle, vaan kyse on yhteistyöstä, jossa molemmista on hyötyä oppilaalle. Ojalan (2017, s. 86–87) mukaan opettajat kaipaavat enemmän tukea etenkin sosiaalityöntekijöiltä. Kontion (2013, s. 146) mukaan opettajat uskovat sosiaalitoimelta ja lastensuojelulta löytyvän ratkaisuja lapsen asioihin liittyen.

Koulun ja sosiaalityön välinen yhteistyö näyttäytyy tavallisimmin esimerkiksi sosiaalityöntekijän konsultoisessa, lastensuojeluilmoituksen tekemisessä tai oppilashuoltoryhmien palaverissa. (Berg-Toroi, 2012; Heino & Oranen, 2012; Kontio, 2013. s. 78, 146). Tämä tutkimus pyrkii selvittämään opettajien näkemyksiä ja kokemuksia yhteistyön toimivuudesta. Tämän tutkielman osalta liikutaan pääasiassa virallisen lastensuojelun kentällä.

2 Koulu ja lastensuojelu

Berg-Toroin (2012) sekä Jahnukaisen ja kumppaneiden (2012) mukaan ennen on ollut käsitys, että lastensuojelu on vain huostaanottamista. He toteavat, että näin ei kuitenkaan todellisuudessa ole, sillä lastensuojelussa on käytössä useita erilaisia avohuollon toimenpiteitä. Tässä tutkimuksessa tulen sivuamaan huostaanotettuja lapsia ja heidän koulunkäyntiään, mutta on muistettava, että yhteistyö koskee myös kotona asuvia lapsia ja nuoria.

2.1 Lastensuojelu

Jahnukaisen ja kumppaneiden (2012) mukaan lastensuojelun historia ja tutkimus käsittelevät lähinnä virallista organisoitua lastensuojelua. He toteavat, että kautta historian ihmisillä on ollut tapana suojella lapsia heitteillejätöltä ja laiminlyönneiltä. Bardy (2013) puhuu tekstissään tästä virallisesta puolesta. Hän toteaa lastensuojelun olevan lakisäätteistä toimintaa, jonka tavoitteena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehityksen sekä erityiseen suojeluun.

Jahnukainen ja kumppanit (2012) jakavat lastensuojelun laajaan ja suppeaan lastensuojeluun. Heidän mukaansa laajaa lastensuojelua voidaan kutsua myös ehkäiseväksi lastensuojeluksi. Heidän mukaansa yksilö- ja perhekohtainen lastensuojelu on kunnallisen lastensuojeluviranomaisen vastuulla, ja sen toiminta on tarkkaan lainsäädännössä määritettyä.

Lastensuojelulaki (417/2007, 3§) määrää, että lastensuojelua toteutetaan tekemälle perheelle tai lapselle yksilökohtainen asiakassuunnitelma ja antamalla avohuollon tukitoimia. Sen mukaan lastensuojelua on myös kiireellinen sijoitus ja huostaanotto. Hämeen-Anttila (2017) tarkentaa, että avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä vahvistaa huoltajien kasvatuskykyä. Avohuollon tukitoimet tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä huoltajien kanssa. Rätty (2015, s. 4) tulkitsee teoksessaan lakipykälää ja tarkentaa, että tukea voivat saada lapsi itsensä lisäksi saada koko perhe, lapsen huoltajat tai muut lapsesta huolta pitävät henkilöt. Bardyn (2013) mukaan lastensuojelun kenttä on laaja, koska se sisältää

kaiken toiminnan ehkäisevästä lastensuojelusta aina viimesijaiseen toimenpiteeseen eli huostaanottoon saakka. Heino (2013) mukaan laki velvoittaa kunnan järjestämään asiakassuunnitelmassa määritettyjä tukitoimi sekä lapsi- että perhekohtaisesti.

Bardy (2013) mukaan lastensuojelun ytimessä on lapsen kehityksen ja terveyden turvaaminen sekä niitä vaarantavien tekijöiden poistaminen. Hän lisää, että syitä lastensuojelun tarpeelle on väliaikaisista kriiseistä monimutkaisiin ongelmiin asti, ja näin ollen asiakkuuksien kesto vaihtelee lyhyistä pätkistä ylisukupolvisiin asiakkuuksiin. Münger ja Markström (2019) muistuttavat artikkelissaan, että lapsen kaltoinkohtelu ei ole vain lapsen fyysistä pahoinpitelyä vaan laajempi joukko psykologista harmia, jota lapselle voidaan tahallisesti tai välillisesti aiheuttaa.

Heino (2013) avaa lastensuojelun työkaluja perheiden auttamiseen. Hänen mukaansa vanhemmat saattavat ajoin olla uupuneita, ja paras mahdollinen apu voi olla taloudellinen tuki, konkreettinen työapu tai lastenhoitoapu arjessa. Hän lisää, että vanhemmille on tarjolla perhetyötä monelta eri taholta. Tämän tuen laatu ja määrä vaihtelee hänen mukaansa kunnasta riippuen.

Heino (2013) mainitsevat kotiin tuodut apukeinot eivät aina riitä. Hänen mukaansa silloin perhe tai lapsi viedään avun luokse. Hän ei tällä tarkoita välttämättä huostaanottoa vaan lisää, että kyse voi olla vielä avohuollon tukitoimena tehdyistä ratkaisusta. Viimeisenä keinona lapsen kehityksen turvaamiseksi on hänen mukaansa huostaanotto.

2.2 Ehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelulaki (417/2007, §3a) määrää, että kunnan on järjestettävä ehkäisevää lastensuojelua lapsille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaita. Sen mukaan ehkäisevällä lastensuojelulla turvataan lasten kasvua ja hyvinvointia. Koulussa annettu tuki ja erityinen tuki ovat osa ehkäisevää lastensuojelutyötä. Rädyn (2015 s. 4–7) mukaan ehkäisevässä lastensuojelussa kunnan eri viranomaisten roolit korostuvat. Näitä tahoja ovat erityiset peruspalvelujen piirissä työskentelevät tahot, kuten koulu ja terveydenhuolto.

Rädyn (2015, s. 21–22) mukaan kunnan viranomaisilla on velvollisuus kerätä tietoa lasten ja nuorten kasvuolosuhteista. Hän jatkaa, että sosiaalihuollosta vastaava toimielin jakaa tätä tietoa

eteenpäin, ja tätä tietoa voidaan hyödyntää kunnan lapsiin ja nuoriin kohdistuvia määrärahoja päätettäessä. Hänen mukaansa kunnan eri viranomaisten on omalla toiminnallaan pyrittävä poistamaan tietämiään ongelmia. Käytännössä tämä hänen mukaansa voi tarkoittaa esimerkiksi palvelujärjestelmän kehittämistä.

Rädyn (2015, s.4–5) mukaan ehkäisevän lastensuojelun tehtävä on korostaa varhaisen puuttumisen merkitystä. Samalla se hänen mukaansa nopeuttaa erityisen tuen saamista lapsen vanhemmille, huoltajille ja muille lapsen hoidosta tai kasvatuksesta vastaaville henkilöille heidän kasvatustehtävässään. Jahnukaisen ja kumppaneiden (2012) mukaan ehkäisevä lastensuojelu kuuluu laajalle joukolla ihmisiä, jotka toimivat lapsen elämässä. Paavolan ja kumppaneiden (2010, s. 3) mukaan ehkäisevää lastensuojelutoimintaa on kunnan peruspalveluissa äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muualla terveydenhuollon palveluissa, päivähoidossa, nuorisotyössä sekä opetuksessa annettu erityinen tuki.

Paavolan ja kumppaneiden (2010, s. 13) selvityksen vastauksissa havaittiin, ettei kouluilla aina hahmoteta, että ehkäisevä lastensuojelu on kasvatustyötä. Heidän mukaansa lastensuojelu saatetaan yhä nähdä samana asiana kuin sijoitus, vaikka lastensuojelu on paljon muutakin. Gårsten-Salonen ja Mehtiö (2017) sanovat ehkäisevän lastensuojelua olevan kaikki tuki ja erityinen tuki, jota oppilaitos, nuorisotyö, äitiys- ja lastenneuvola, päivähoito sekä sosiaali- ja terveydenhoito antavat. Nohillyn (2019) mukaan opettajat kokevat ehkäisevän lastensuojelutyön hyödylliseksi toiminnaksi, vaikka sen tehokkuutta on vaikea mitata.

Kuntien tulee keskittää voimavarojaan ongelmien ehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen (Räty, 2015, s. 3). Paavolan ja kumppaneiden (2010, s. 11) mukaan usein peruspalvelujen työntekijöillä on virheellinen käsitys sosiaalityöntekijän työnkuvasta. Sosiaalityöntekijöiltä odotetaan nopeaa puuttumista ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön sekä valmiita ratkaisuja. He tarkentavat, että todellisuudessa sosiaalityöntekijän rooli on konsultoiva. Heidän mukaansa useat sosiaalityöntekijät kertovat, ettei ennaltaehkäisevään työhön ole aikaa. Vastaajista 37 prosenttia kertoi ennalta ehkäisevään työhön olevan aikaa vain neljäsosa työajasta.

Rädyn (2015, s. 22) mukaan palvelujärjestelmien avulla voidaan havaita nopeasti, jos lapsi, nuori tai lapsiperhe on erityisen tuen tarpeessa. Hän lisää, että opetuksen näkökulmasta on keskeistä oppilashuollon järjestämiseen ja perusopetuslain mukaisen erityisopetuksen sekä siihen kuuluvien tukitoimien järjestämiseen.

2.3 Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojelulain 417/2008 kohdassa 25§ määritellään kaikki tahot, jotka ovat velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä lastensuojelulain mukaan seuraavissa tilanteissa.

”He ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. -- kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu:

- 1) rikoslain (39/1889) 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai
- 2) sellainen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta” (Lastensuojelulaki 417/2008 25§)

Kuoppala, ja kumppanit (2019) kertovat tilastoraportissaan, että vuonna 2018 tehtiin 145 880 lastensuojeluilmoitusta. Tämä on jälleen 4,7 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Heidän mukaansa nämä ilmoitukset koskivat 78 875 lasta ja 2365 nuorta. Yhdestä lapsesta tehtiin keskimäärin 1,8 ilmoitusta.

Opettajat toisinaan varovat tekemästä lastensuojeluilmoitusta, koska se saattaa vaikuttaa opettajan ja oppilaan väliseen suhteeseen sekä opettajan ja huoltajan väliseen suhteeseen (Berg-Toroi, 2012; Münger & Markström, 2019; Paavola ym., 2013, s.10; Puustinen-Korhonen, 2013,

s. 12–13). Rätty (2015, s. 220) toteaa, että ilmoitusvelvollisuuden kynnyks on matala, ja jos opettaja rikkoo ilmoitusvelvollisuuttaan, voidaan se tulkita myös virkavelvollisuuden rikkomiseksi. Puustinen-Korhosen mukaan (2018a, s. 6) sosiaalityöntekijöiden kokemus on, että kynnyks tehdä lastensuojeluilmoitus koulusta on yhä suuri.

Hämeen-Anttila (2017) sanoo, että lastensuojeluilmoituksen tai lastensuojelutarpeen arviointipyynnön jälkeen lapsen palvelutarve arvioidaan ja sen jälkeen päätetään, tarvitseeko lapsi lastensuojelun asiakkuutta. Hän jatkaa, että asiakkuus aloitetaan, mikäli a) lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa tämän terveyttä tai kehitystä, b) lapsi vaarantaa oman kasvunsa ja kehityksensä omalla toiminnallaan tai c) muusta syystä todetaan lapsen tarvitsevan lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia.

Puustinen Korhosen (2013, s.13, 25) aineistossa yli 95 prosenttia tutkimukseen vastanneista sosiaalityöntekijöistä kannatti lastensuojeluilmoituksen tekemistä yhdessä perheen kanssa. Hän mainitsee myös kunnallisen sosiaalipolitiikan asiantuntijaryhmän lausunnosta, jonka mukaan näin tulee toimia. Mutta mikäli perhe on haluton ilmoitusta tekemään, tulee koulun se tehdä joka tapauksessa. Hänen mukaansa ilmoitusta ei saa jättää tekemättä perheen haluttomuuden vuoksi. Berg-Toroin (2012) mukaan tällaista yhdessä tehtyä ilmoitusta kutsutaan lastensuojelutarpeen arviointipyynnöksi. Rätty (2015, s. 220–221) mukaan on hyvän hallintotavan mukaista ilmoittaa huoltajille, mikäli yhteydenottoon lastensuojeluun ollaan ryhtymässä. Hän lisää, että ilmoitus vanhemmille voidaan jättää tekemättä, mikäli asia on kiireellinen tai tieto ilmoituksesta voi vaarantaa lapsen hyvinvoinnin. Berg-Toroi (2012) korostaa avointa keskustelua huoltajien kanssa tulevasta lastensuojeluilmoituksesta, koska se vähentää mielikuvaa salassa toimivista virkamiehistä ja lisää yhteistyötä. Hän myös muistuttaa, että lapsen molemmille huoltajille on kerrottava asiasta, vaikkei toinen asuisikaan lapsen kanssa.

Opetustoimea sekä opetuksen järjestäjää koskee lastensuojeluilmoitusvelvollisuus (Lastensuojelulaki 417/2008 25§; Rätty, 2015, s. 223). Rätty (2015 s.223) tarkentaa, että ilmoitusvelvollisuus ei koske vain julkisia opetuksen järjestäjiä vaan myös yksityisiä. Hänen mukaansa ilmoitusvelvollisuuden piirissä ovat myös aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäjät.

Paavolan ja kumppaneiden (2010, s. 24) mukaan toimivan konsultaattiorakenteen puuttuessa vaikuttaa lastensuojeluilmoitus olevan ainoa tapa päästä keskusteluun sosiaalityöntekijän kanssa. He toteavat, että runsaat lastensuojeluilmoitukset kuormittavat sosiaalityöntekijöitä huomattavasti. Jahnukainen ja kumppanit (2012) muistuttavat, että vuonna 2008 tehdyn lakimuutoksen yksi tavoite oli lastensuojeluilmoitusten lisääntyminen. Paavola ja kumppanit (2010, s. 23–24) havaitsivat tutkimuksessaan, että lastensuojelulain muutos on lisännyt koulusta tehtyjä lastensuojeluilmoituksia.

2.4 Moniammatillinen yhteistyö

Seikkulan ja Arnkilin (2009, s.13–14) mukaan moniammatillinen yhteistyö on parhaimmillaan eri ammattilaisten toisiaan täydentävää toimintaa. He jatkavat, että tällaisessa tilanteessa ammattilaiset tietävät keneen tulee olla yhteydessä haasteiden edessä, joten ihmiset saavat parasta mahdollista palvelua oikeilta ammattilaisilta. Puustinen-Korhonen (2013, s. 25–26) huomauttaa, että lastensuojeluilmoituksen tulee olla osa pidempää prosessia. Se on tehtävä aina, kun on syytä epäillä lapsen kaltoinkohtelua. Hän jatkaa, ettei pelkkä ilmoitus ole riittävä, vaan siihen tulee liittyä eri viranomaisten yhteistyötä, erityisesti päivähoidon, koulun ja asiakkaan välillä.

Seikkula & Arnkil, (2009, s. 33–34) sanovat, että moniammatillista yhteistyötä tehdään usein ilman virallisia palaverieita. He jatkavat, että monissa tapauksissa yhteistyö toimii paremmin ilman virallista tapaamista. Heidän mukaansa useat kasvatus- tai sosiaalialalla toimivat ihmiset tunnistavat turhauttavia verkostopalaverieita, joissa ovat olleet. Ne eivät ole edenneet tai yhteistyö ei ole toiminut. Nancarrowin ja kumppaneiden (2013) mukaan hyvän yhteistyön tärkein piirre on toimiva kommunikaatio. Tähän liittyy myös oman roolin ymmärtäminen ja muiden ammattitaidon arvostaminen.

Seikkulan ja Arnkilin (2009, 34, 36–38) mukaan usein moniammatillisessa kokouksessa tavoitellaan yhteisesti määritettyä ongelmaa, joka pitää ratkaista. Tämä on heidän mukaansa käytännössä mahdotonta, koska kaikki yhteistyötahot tavoittelevat hieman eri asiaa. Nancarrow ja kumppanit (2013) mainitsevat, että ryhmän koolle kutsumiseen pitää olla syy ja tapaamiselle pitää määrittellä yhteinen päämäärä.

Seikkula ja Arnkilin (2009, s. 35–38) mukaan palaverit ovat haastavia, koska jokainen lähestyy ongelmaa omana itsenään ja oman ammattinsa edustajana. He jatkavat, että toisinaan yhteistyö ei toimi, koska oman alan ratkaisu nähdään tilanteessa parempana. He lisäävät, että ihmiset määrittelevät keskinäisiä suhteitaan vuorovaikutuksen ja asiakkaan asioiden lomassa. (Nancarrowin ja kumppaneiden (2013) mukaan hyvä yhteistyö onnistuu parhaiten hyvin rakennetulla ryhmällä, jossa ihmisten taidot täydentävät toisiaan ja heidän keskinäinen kommunikaationsa toimii.

Seikkulan ja Arnkilin (2009, s. 41–42) mukaan kontrollointi ja rajojen asettaminen on yhteistyöhön liittyvä asia, joka usein halutaan ulkoistaa. He jatkavat, että opettaja voi esimerkiksi ulkoistaa oppilaan rajojen asettamisen lastensuojelulle. Puustinen-Korhosen (2018a, s. 7) mukaan viranomaiset siirtävät myös toisella tavalla ikäviä ja hankalia asioita lastensuojelun kontolle, kuten esimerkiksi rikosilmoituksen tekemisen. Müngerin ja Markstömin (2019) mukaan opettajat saattavat kokea olevansa epäpäteviä tekemään lastensuojeluilmoituksen ja haluavat laajentaa ammattitaitoisten ihmisten ryhmää, joka ilmoituksen tekemistä pohtii. Jahnukaisen ja kumppaneiden (2012) mukaan perinteisimmin yhteistyö erityispedagogiikan ja sosiaalityön välillä näkyy lastensuojelulaitoksissa, joissa koulu on osa kokonaisuutta. Heidän mukaansa koulukodeissa yleensä opettajana on erityisopettajataustainen henkilö.

Sosiaalihuoltolain (2014/1301 41§) mukaan sosiaalihuollon vastaavan viranomaisen on huolehdittava siitä, että asiakkaan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon ja mukana päätöksen teossa on riittävästi asiantuntemusta ja osaamista. Näiden tahojen on osallistuttava sosiaalihuollon pyynnöstä henkilön palvelutarpeen arvioimiseen ja asiakassuunnitelman laatimiseen. Rätty (2015, s. 34) toteaa, että tämän kaltainen yhteistyö on yleistä lastensuojelussa. Siten hänen mukaansa perheen tilanteen selvittelyssä ja palvelujen toteuttamisessa voi koulu tai päivähoito olla yhteistyökumppanina. Berg-Toroin (2012) mukaan nykyään sosiaalityöntekijää voi konsultoida nimettömästi puhelimitse ilman lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Hänen mukaansa opettajat ja muu koulun henkilökunta ovat aktivoituneet lastensuojeluun yhteydenottamisessa.

2.5 Koulun järjestämä oppilashuolto

Lasten ja nuorten pahoinvointi on jokaisen yhteiskuntaluokan ongelma (Berg-Toroi, 2012). Oppilashuoltotyön merkitys on kasvanut lasten kehitysympäristön ja koulun muutoksen myötä (Opetushallitus, 2016, s. 77). Korpelan (2012) mukaan oppilaiden hyvinvointia pyritään parantamaan oppilashuoltotyöllä. Hän lisää, että oppilaiden hyvinvointi parantaa oppimistuloksia. Rätty (2015, s. 38–40) täsmentää, että oppilashuolto tarkoittaa toimintaa, jossa koululla pyritään ylläpitämään ja edistämään oppimista sekä oppilaiden henkisesti, fyysisesti ja sosiaalista hyvinvointia. Hänen mukaansa oppilashuollon kokonaisuus toteutetaan oppilashuoltolain, lastensuojelulain, terveydenhuoltolain sekä opetussuunnitelman määräämällä tavalla. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013, §3) määrää, että oppilashuoltotyö on lähtökohtaisesti yhteisöllistä kaikki huomioon ottavaa, mutta tarvittaessa oppilaalla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Rätty (2015, s. 40–41) tarkentaa vielä, että oppilashuolto toteutetaan opetus-, sosiaali- ja terveystoimen monialaisena yhteistyönä. Hänen mukaansa ulkopuolisten tahojen konsultointi on tarpeen vaatiessa mahdollista.

Opetushallitus (2016, s. 78–79) määrää, että opetuksen järjestäjä asettaa erillisen oppilashuoltoryhmän ja yksittäisiä oppilaita koskeissa asioissa kootaan tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Opetushallituksen mukaan oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon järjestämisestä ja suunnittelusta. Opetushallitus jatkaa asiantuntijaryhmän olevan ryhmä, joka käsittelee yksittäisten oppilaiden tai oppilasryhmien asioita ja ryhmän kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan. Ryhmään voi opetushallituksen mukaan kuulua muitakin koulun ulkopuolisia asiantuntijoita, mutta se vaatii huoltajan ja oppilaan hyväksynnän.

Aiempi tutkimuskirjallisuus ja tässä tutkielmassa saadut vastaukset viittaavat pääosin asiantuntijaryhmän tapaamisiin, joten jatkossa maininnat oppilashuollon palavereihin ja oppilashuoltoryhmään tarkoittavat sen kaltaisia tapaamisia. Jahnukaisen ja kumppaneiden (2012) mukaan oppilashuoltoryhmässä tehdään kouluilla moniammatillista yhteistyötä. He avaavat, että työssä liikutaan opettajien ja koulupsykologien lisäksi myös sosiaalityön ja terveydenhoidon osa-alueilla. Heidän mukaansa sosiaalityötä edustaa yleensä koulukuraattori, jonka työ on jaettu kou-

lulle sekä perusturvaan tai sosiaalityöhön. Kontio (2013, s. 128) huomauttaa, että oppilashuoltoryhmän on toisinaan tärkeää huolehtia siitä, että koulu on todella tarjonnut oppilaalle kaiken mahdollisen tuen, ja että se on kirjattu. Kontio lisää, että näin koulu tarjoaa sosiaalitoimelle paremmat mahdollisuudet toimia, kun on osoitettu koulun edistäneen asian ratkaisemista. Kanaoja ja kumppanit (2013 s. 50) nostavat raportissaan esiin, että oppilashuolto ja koulutusjärjestelmä keräävät runsaasti tietoa lapsista. Heidän mukaansa tietoa ei kuitenkaan tallenneta maassamme yhteneväisesti ja vertailukelpoisesti.

Berg-Toroi (2012) sekä Kontio (2013, s. 29–30) nostavat esiin, että moniammatillista oppilashuoltoryhmän työtä rajoittavat vaitiolosäädökset. He muistuttavat, että ryhmässä ei saa ilman huoltajien lupaa käsitellä muita kuin opetukseen keskeisesti vaikuttavia asioita liittyen oppilaan terveydentilaan tai kotitilanteeseen. Heidän mukaansa huoltajan luvalla sosiaalityöntekijä tai terveydenhoitaja voi jakaa tietoa, jota hänellä on liittyen lapsen kotitilanteeseen tai terveydentilaan. Reuterswärdin ja Hylanderin (2017) mukaan vaitiolosäädösten noudattaminen koetaan toisinaan hankalaksi. He toteavat tämän koskevan etenkin tilanteita, joissa sosiaalityöntekijällä on tietoa, josta koulussa voisi olla hyötyä, muttei hän saa kertoa sitä.

Rädyn (2015, s. 42) mukaan lähtökohtaisesti opetuksen kannalta merkityksellinen pyritään jakamaan. Hän lisää, että koulun sisällä tieto voi kulkea oppilashuollossa vapaammin, mutta salassa pidettävää tietoa ei saa ilman perusteita jakaa. Berg-Toroi (2012) huomauttaa, että koulun on kuitenkin annettava kaikki tarvittava tieto sosiaalihuollolle sen niitä pyytäessä. Hän lisää, että hyvien tapojen mukaista on kuitenkin keskustella tiedon siirtämisestä huoltajien kanssa. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812§16) määrittää, että salassa pidettävästä asiakirjasta saa antaa tietoa asiakkaan suostumuksella. Samassa laissa (2000/812 §17) myöhemmin todetaan, että sosiaalihuolto voi jakaa salassa pidettävää materiaalia ilman suostumusta, mikäli se on välttämätöntä asiakkaan hoidon, huollon tai koulutuksen toteuttamisen tai tuen tarpeen kartoittamisen kannalta.

Berg-Toroin (2012) mukaan sosiaalityöntekijä ja opettaja voivat kohdata palavereissa, joissa opettaja kutsuu sosiaalityöntekijän kouluneuvotteluun, kun lastensuojeluilmoitus on tehty. Toisinaan opettaja saatetaan pyytää mukaan palaveriin, jossa käsitellään lastensuojeluilmoituksen

sisältöä. Heino ja kumppanit (2010, s. 18) toteavat, että sosiaalityöntekijän oletetaan etenkin kouluilla vetävän lastensuojelullisia yhteistyöpalavereita, vaikka huoli on syntynyt jossain muualla kuin lastensuojelussa. Nancarrowin ja kumppaneiden (2013) mukaan hyvä yhteistyö tarvitsee jonkun johtamaan sitä. Heinonen ja Sinko (2013) näkevät sosiaalityöntekijän työnku- van muuttuneen prosessijohtamiseksi ja sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä lukuisten yhteis- työtahojen kanssa, jotka ovat mukana lastensuojelutyössä.

Lastensuojeluilmoituksen tekemistä pohditaan usein oppilashuoltoryhmässä yhdessä (Kontio 2013, s.125, 146; Münger ja Markström 2019). Kontion (2013, s. 125, 146) aineistossa vain yksi oppilashuoltoryhmä päätyi tekemään lastensuojeluilmoituksen, vaikka useampi ryhmä harkitsi ilmoituksen tekemistä. Hänen mukaansa kynnys ilmoituksen tekemiseen vaikutti ole- van suuri.

3. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Nykyinen lastensuojelu lainsäädäntö korostaa moniammatillisen yhteistyön merkitystä (Jahnukainen ym., 2012). Ojalan (2017, s. 86–87) mukaan koulujen toimintaan tarvitaan mukaan lisää terveydenhoitajia, koulupsykologeja ja sosiaalityöntekijöitä. Erityisesti kouluterveydenhoitajaa pidettiin hänen aineistossaan tärkeänä yhteistyön palasena koulussa. Samassa tutkimuksessa kävi ilmi, että sairaalaopetuksessa tai koulukodeissa työskentelevät opettajat saivat hyvin tukea sosiaalityöntekijältä. Ojala epäilee, että tämä on seurausta näiden koulujen moniammatillisemmasta työotteesta, joka on näissä paikoissa välttämätöntä. Sairaalaopetuksessa ja koulukodeissa kaivattiin eniten aineenopettajan tukea.

Lastensuojelun ja erityispedagogiikan yhteinen tutkimus on usein keskittynyt oppilashuoltoon tai koulukotien toimintaan (Jahnukainen ym., 2012). Tämä opinnäytetyö pyrkii selvittämään yhteistyön toimivuutta laajemmin. Paavola ja kumppanit (2010, s.9–12, 25) ovat tehneet samankaltaisen tutkimuksen aiemmin. Heidän tutkimuksensa vastauksissa esiintyi huolta sosiaalityöntekijöiden puutteellista resursseista ja työntekijöiden tiuhasta vaihtuvuudesta. Haasteena pidettiin myös sitä, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä ei saa mukaan koulun palavereihin. Heidän mukaansa opettajat kokevat lastensuojeluilmoituksen tekemisen haastavaksi, koska se vaikuttaa opettajan suhteeseen oppilaaseen ja huoltajiin. Berg-Toroin (2012) mukaan lastensuojelu toimii toisinaan siltana, kun koulun ja huoltajien välille on syntynyt ristiriitoja.

Sosiaalityöntekijöiden näkökulmat yhteistyöhön heidän yhteistyötahojensa kanssa ovat vaihtelevia, koska osa kokee, että yhteyttä otetaan liian myöhään ja vain lastensuojeluilmoituksella (Heino ym., 2010, s. 18; Paavola ym., 2010, s. 9–10). Paavolan ja kumppaneiden (2010 s. 9–11) mukaan osa sosiaalityöntekijöistä kokee yhteistyön toimivan hyvin. Heidän mukaansa yhteistä on kuitenkin se, että yhteistyö onnistuu parhaiten pienissä kunnissa. Tässä tutkielmassa on tarkoitus selvittää opettajien kokemuksia yhteistyön toimivuudesta sosiaalityöntekijän kanssa.

Paavolan ja kumppaneiden (2010, s. 3, 10) tutkimuksessa vastaajina koulun puolesta olivat koulukuraattorit ja rehtorit. Omassa tutkielmassani kokemuksia kysytään suoraan opettajilta itseltään. Kanaojan ja Lähteisen (2017) mukaan sosiaaliala käyttää ja tarvitsee eri alojen tutkimusta alojen toiminnan kehittämiseen. He lisäävät, että kasvatustiede on yksi tärkeimpiä sosiaalityön tietopohjaan kuuluvista muista tieteenaloista. He myös toteavat, että tutkimuksen kannalta tärkeitä aiheita ovat yhteiskunnallisia järjestelmiä koskeva tieto ja käytäntöjä tutkiva tieto. Tämä tutkielma vastaa omalta osaltaan tähän tarpeeseen.

Sosiaalialan tutkimuksen haasteena on kansainvälisessä keskustelussa pidetty sen irrallisuutta käytännöstä (Kanaoja & Lähteinen, 2017). Tämä tutkielma pyrkii selvittämään yhteistyön käytännön ongelmia ja onnistumisia. Tässä tutkielmassa käsitellään ehkäisevää lastensuojelua sekä suppeaa lastensuojelua.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaiseksi opettajat kokevat yhteistyön sosiaalityöntekijän kanssa?
2. Onko opettajan koulutustaustalla vaikutusta siihen, kuinka tyytyväinen opettaja on yhteistyöhön sosiaalityöntekijän kanssa?
3. Onko opettajan työuran pituudella vaikutusta siihen, kuinka tyytyväinen opettaja on yhteistyöhön sosiaalityöntekijän kanssa?

4 Tutkimusmenetelmät

Hirsijärvi ja kumppanit (2009, s.136–137), Alasuutari (1999, s. 32) sekä Metsämuuronen (2018) toteavat, etteivät kvalitatiiviset ja kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät ole toistensa vastakohtia vaan voivat täydentää toisiaan. Heidän mukaansa numeroilla voi ilmaista kokemuksen voimakkuutta. Tämä tutkielma tehtiin mixed methods -periaatteella, jossa kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä käytettiin rinnakkain. Vastamäen ja Vallin (2018) mukaan tutkijan kannattaa perehtyä aiempaan tutkimukseen. Hän jatkaa, että tutkijan pitää samalla pohtia siinä käytettyjä mittareita ja niiden toistettavuutta. Tämän aihepiirin tutkimukset on aiemmin tehty pääosin laadullisin menetelmin, mutta Paavolan ja kumppaneiden (2010) tutkimus on samankaltainen mixed methods -tutkimus, mutta sen tilastolliset menetelmät ovat erilaisia.

4.1 Osallistujat

Tutkija voi ottaa lähtökohdaksi aiemmin tehdyn tutkimuksen, mutta testata sitä eri aineistolla tai erilaisilla menetelmillä (Vastamäki & Valli, 2018). Mitä useampaan joukkoon vastaajat jaetaan, sitä suurempi aineisto tarvitaan (Valli, 2018a). Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää opettajien henkilökohtaisia kokemuksia yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa. Aluksi aineistoa kerättiin Oulun alueen opettajilta. Tutkimuskysely lähetettiin 45 rehtorille välitettäväksi heidän koulujen opettajille. Yksi rehtoreista kieltäytyi jakamasta kyselyä. Vastauksia tätä kautta saatiin 14. Tämä ei vielä oikeuta tilastollista testaamista.

Sähköinen kysely sosiaalisessa mediassa saattaa jopa lisätä tutkimuksen luotettavuutta, koska se saavuttaa luonnollisesti oikean kohdejoukon (Valli & Perkkilä, 2018; Valli 2018a). Tutkimussuunnitelman mukaisesti kyselylomakkeen jakelua laajennettiin sosiaaliseen mediaan sekä muihin omiin verkostoihini. Facebookissa on muutamia ryhmiä, jotka tavoittavat tutkimuksen kohderyhmää. Tämän tutkimuksen osalta ne kuitenkin painottavat vastauksia enemmän tietyille opettajille. Esimerkiksi Alakoulun aarreaitta -ryhmä tavoittaa luokanopettajia ja Erkkamaikat -ryhmä erityisopettajia. Tämä näkyi myös vastausjakaumassa. Sosiaalisen median kautta saatiin lisää vastaajia, ja lopullinen aineiston koko on 83 vastaajaa.

4.2 Mittarit

Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella. Valli (2018a) muistuttaa, että kyselylomakkeen laatimisessa tulee olla tarkka, jotta kysymykset todella mittaavat sitä, mitä niiden on tarkoitus mitata. Tutkittavan on Vallin mukaan ymmärrettävä kysymykset samoin kuin tutkijan. Hän lisää, etteivät kysymykset saa olla johdattelevia. Hänen mukaansa huonot tutkimuskysymykset ovat eniten virheitä tutkimustuloksissa aiheuttava asia. Valli ja Perkkilä (2018) huomauttavat, että kyselylomakkeessa ei saa olla liikaa kysymyksiä yhtä sivua kohti, koska nykyään useat vastaajat käyttävät mobiililaitteita vastaamiseen. Tässä tutkielmassa kyselylomakkeen sivut pyrittiin pitämään lyhyinä.

4.2.1 Kyselylomake

Taustakysymykset sijoitetaan yleensä kyselyn alkuun (Valli, 2018a). Fieldin (2018, s. 10) mukaan muuttajat voidaan jakaa riippuviin muuttujiin ja riippumattomiin muuttujiin. Hän jatkaa, että riippumattomilla muuttujilla pyritään selittämään muutoksia riippuvissa muuttujissa. Tässä tutkielmassa riippumattomia muuttujia ovat opettajan ammattinimike ja työkokemus.

Taustakysymysten jälkeen kyselylomakkeella tulee olla helppoja kysymyksiä ja vasta myöhemmin vaikeita kysymyksiä, mikäli sellaisia kuuluu tutkimukseen (Heikkilä, 2014, s. 46–47; Valli, 2018 a;). Tässä tutkimuksessa helpot kysymykset olivat jakavia. Tästä esimerkkinä on kysymys ”Olen tehnyt urani aikana yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa oppilaisiini liittyen (esim. lastensuojeluilmoituksen teko)”. Vastausvaihtoehdot olivat ”En ollenkaan, kerran, muutamia kertoja, jonkin verran, useasti, paljon”.

Sen jälkeen kysymykset liittyivät kokemuksiin. Kyselylomakkeella oli viisi avokysymystä. Ne vastaajat, joilla ei ollut kokemusta yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa, eivät vastanneet kysymyksiin yhteistyökokemuksia koskeneisiin kysymyksiin. Kyselylomakkeella oli yhteensä 28 kysymystä, joista viisi oli avokysymyksiä ja 19 kysymystä oli Likertin asteikollisia väittämiä. Koko kyselylomake on nähtävissä liitteessä 1.

Likertin asteikkoa käytetään yleensä asenteiden ja mielipiteiden mittaamiseen (Heikkilä 2014, s. 51; Metsämuuronen, 2002, s. 17). Vallin (2018a) sekä Metsämuurosen (2002, s.17–19) mukaan Likertin asteikolla voi olla vastausvaihtoehtoja joko kolme, viisi, seitsemän tai yhdeksän. He suosittelevat, että vastausvaihtoehtoja on pariton määrä. Vallin (2018a) mukaan yleisesti ottaen numeroarvot tulisi aina selittää, jotta vastaaja ymmärtää, mitä tutkija on tarkoittanut. Näin ollen tutkimus pysyy hänen mukaansa luotettavampana. Heikkilän (2014, s. 52) mukaan Likertin asteikolle voidaan koodata ”En osaa sanoa” -vaihtoehto asteikon ulkopuolelle, jos on tilanne, jossa vastaajalla ei välttämättä ole kokemusta kysytystä aiheesta. Tässä tutkimuksessa on käytössä 7-asteinen Likertin asteikko, jonka ääripäät on sanallistettu ja viimeisenä on erikseen ”En osaa sanoa” -vaihtoehto, joka ei saanut numeerista arvoa. Valli (2018a) huomauttaa, että Likertin asteikon heikkous on ihmisten taipumus vältellä ääripään vastauksia. Näin ollen pienellä aineistolla tutkija voi joutua yhdistämään analyysissä vastauskategorioita.

Kysymysten tulisi olla jaettu kokonaisuuksiksi niin, että yhtä asiaa mittaavat kysymykset ovat aina yhdessä (Heikkilä, 2014, s. 47). Näin toimittiin kyselylomaketta luotaessa. Metsämuurosen (2000, s. 29–30; 2002, s. 19–20) mukaan kyselytutkimuksessa voi olla kysymyksiä, jotka mittaavat samoja asioita, mutta eri päin. Hänen mielestään tällaisten kysymysten asteikko on syytä kääntää, jotta mittari toimii oikein. Heikkilän (2014, s. 52) mukaan on helpompi käsitellä aineistoa, kun suuri arvo tarkoittaa positiivista suhtautumista. Tämän tutkielman osalta väittämien 16 ”Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus on vaikeuttanut yhteistyötä” ja 27 ”Koen tarvitsevani lisäkoulutusta sosiaalihuoltoon liittyen” vastausskaala käännettiin ympäri tilastonkäsittelyohjelmalla. Näin ne ovat verrannollisia muiden muuttujien saamien arvojen kanssa. Arvo seitsemän kertoo onnistumisesta ja hyvästä tilanteesta, kun taas arvo yksi kertoo tilanteen olevan heikko.

Useista muuttujista on toisinaan mielekästä tehdä summamuuttujia (Metsämuuronen, 2000, s.29; 2002, s. 18). Näin toimittiin tässä tutkielmassa. Metsämuurosen (2018) mukaan hyvän Likert-asteikollisen kyselyn muuttaminen summamuuttujiksi oikeuttaa varianssianalyysin kaltaisten perinteisten menetelmien käyttämisen. Kysymyksistä on muodostettu viisi summamuuttujaa, jotka mittasivat tyytyväisyyttä yhteistyön onnistumiseen, vastaajan tietoisuutta tiedon

jaon lainsäädäntöön liittyen, vastaajan yhteistyötaitoja, vastaajan omaa kokemusta hänen lastensuojeluosaamisestaan ja kokemusta sosiaalityöntekijän tavoitettavuudesta.

Kyselylomakkeella oli viisi avokysymystä. Ensimmäiset kaksi avokysymystä liittyivät tiedon jakamiseen ja kaksi avokysymystä käsitteli yhteistyön toimivuuteen vaikuttavia asioita ja kehitysehdotuksia. Kyselylomakkeen lopussa oli avovastaus, jonka ohje oli ”Muuta jonka haluat kertoa sosiaalityöntekijän kanssa tehtyyn yhteistyöhön liittyen”.

Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan tutkimuslomakkeen kysymyksissä käytetään usein hyödyksi aiempaa tutkimusta. Tämän tutkielman kyselylomake rakennettiin niin, että se testasi osin samoja asioita, joita aiemmissa tutkimuksissa on saatu selville. Summamuuttujien pohjana toimivat muuttujat luotiin seuraavien julkaisujen pohjalta. Kokemus yhteistyön toimivuudesta on rakennettu Paavolan ja kumppaneiden (2010) sekä Puustinen-Korhonen (2013) tutkimusten pohjalta. Tiedon jakoon liittyvän lainsäädännön tuntemista mittaavaan summamuuttujaan otettiin huomioon Paavolan ja kumppaneiden (2010) selvitys, Berg-Toroin (2012) artikkeli, Bardyn (2013) artikkeli ja Rädyn (2015) lainsäädännön tulkintaa käsittelevä teos. Sosiaalityöntekijän tavoitettavuutta mittaava summamuuttuja luotiin Paavolan ja kumppaneiden (2010) ja Puustinen-Korhonen (2013) julkaisuja mukaillen. Huomioon otettiin myös Berg-Toroin (2012) artikkeli. Yhteistyötaitoja mittaava summamuuttuja perustui Nancarrown ja kumppaneiden (2013) artikkeliin sekä Seikkulan ja Arnkilin (2009) julkaisuun. Summamuuttuja, joka mittaa vastaajan kokemusta hänen omasta lastensuojeluosaamisestaan luotiin käyttäen kaikkia edellä mainittuja julkaisuja sekä lastensuojelulakia.

4.2.2 Summamuuttujien reliabiliteetit

Eskelisen ja Karsikaan (2014, s. 129) sekä Metsämuurosen (2000, s. 32–33, 36) mukaan on syytä tarkistaa summamuuttujien luotettavuus Cronbachin alfalla. He kertovat, että Cronbachin alfa mittaa mittarin luotettavuusarvoa eli reliabiliteettiä. Reliabiliteetti mittaa sitä onko mittari yhtenäinen. He toteavat, että mittarin Cronbachin alfa vaihtelee välillä 0–1. Metsämuurosen (2000, s. 36) mukaan luotettavuusrajana on pidetty arvoa 0,6. Heikkilän (2014, s. 178) mukaan

luotettava raja on 0,7, mutta haastattelututkimuksissa joudutaan toisinaan tyytymään alempiin arvoihin. Eskelisen ja Karsikkaan (2014, s. 129) mukaan Cronbachin alfan arvo 0,9–0,99 on korkea, arvot välillä 0,8–0,89 ovat hyviä, arvot 0,79–0,70 ovat kohtalaisia ja alle 0.69 arvo on heikko. Tässä tutkielmassa Cronbachin alfa on laskettu jokaiselle summamuuttujalla erikseen, koska ne mittaavat eri asioita.

Eskelisen ja Karsikkaan (2014, s. 127–129) mukaan rakennetun mittarin reliabiliteettia voi parantaa jättämällä pois muuttujan, joka laskee sen Cronbachin alfan arvoa. He jatkavat, että samalla saatetaan tulla laskeneeksi mittarin validiteettia, mikäli mittarin osa on mitannut sitä, mitä sen on ollut tarkoituskin mitata. Heikkilä (2014, s. 178) ja Metsämuuronen, (2000, s. 36) suosittelevat poistamaan summamuuttujasta muuttujan, joka tuo muuttujan reliabiliteettia reilusti alaspäin. Metsämuurosen (2002, s. 32–33) mukaan validiteetti kertoo mittarin luotettavuudesta sen osalta, että mittaako mittari niitä asioita, joita sen on tarkoitus mitata. Reliabiliteetti mittaa toistettavuutta.

Yhteistyön toimivuus -summamuuttujaan kuului neljä väitettä, ja sen alfa oli 0,864, joka on hyvä. Tiedon jakamiseen liittyvän lainsäädännön tuntemista mitanneeseen summamuuttujaan kuului kolme väitettä, ja niiden alfan arvo oli 0,642, joka on hyväksyttävä. Yhteistyö taitoja mitanneeseen summamuuttujaan kuului viisi väittämää ja sen alfa oli 0,815, joka on hyvä. Omaa lastensuojeluosaamista mitanneessa summamuuttujassa oli 4 väitettä, ja alfan arvo oli 0,785, joka on kohtalainen. Sosiaalityöntekijän saavutettavuutta mitaavassa summamuuttujassa oli aluksi kolme väitettä, ja se sai alfan arvon 0,524, joka on heikko. Poistamalla väitteen “Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus on vaikeuttanut yhteistyötä” reliabiliteetti kasvoi arvoon 0,806. Tässä on kyseessä reilu reliabiliteetin arvon muutos ja väite jätettiin pois summamuuttujasta. Lopullinen summamuuttuja koostui kahdesta väitteestä, ja sen alfa oli 0,806, joka on hyvä.

4.3 Tutkimuksen kulku

Tutkimus toteutettiin verkkokyselynä ja tarkoituksena oli selvittää Oulun alueen opettajien kokemuksia yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa. Vastaajakadosta johtuen siirryttiin tutkimaan asiaa koko Suomen kontekstissa käyttäen apuna sosiaalisen median ryhmiä Facebookista. Ryhmät olivat Alakoulun aarreaitta ja Erkkamaikat. Koska kysely on anonyymi, ei voida tietää, kuinka paljon vastaajia kummastakin ryhmästä saatiin.

Tutkimustyö aloitettiin tarkastelemalla aineistoa silmämääräisesti, jonka jälkeen laskettiin kunkin oletetun summamuuttujan Cronbachin alfan arvot. Tämän seurauksena yksi muuttuja poistettiin summamuuttujista. Tämän jälkeen summamuuttujien keskinäiset korrelaatiot laskettiin käyttäen Pearssonin korrelaatiokerrointa ja ryhmien välisiä eroja tarkasteltiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä. Sen jälkeen tehtiin vielä Post Hoc -testinä Games Howelin testi.

Avovastauksien käsittely tehtiin määrällisen analyysin jälkeen. Vastaukset luettiin ensin läpi, jonka jälkeen ne jaettiin kysymyskohtaisesti teemoihin. Teemat koodattiin värein sekä kirjaimin. Teemojen määrät vaihtelivat kysymyksittäin ja ne on raportoitu luvussa 5.3. Lopuksi avovastauksia ja tilastollisen analyysin tuloksia verrattiin keskenään. Tätä on raportoitu luvussa kuusi *Pohdinta*.

4.4 Aineiston analysointi

Tässä tutkielmassa tilastollisen testaamisen menetelminä käytettiin korrelaatioanalyysia (Pearssonin korrelaatiokerroin) ja yksisuuntaista varianssianalyysia. Metsämuurosen (2018) mukaan ne ovat kestäviä menetelmiä Likert-asteikollisten tutkimustulosten tulkintaa. Avovastaukset käsiteltiin teema-analyysia käyttäen.

Tilastolliseen testaamiseen käytettiin SPSS-ohjelman versiota 28.0.1.0. Ohjelma antoi puuttuville vastauksille arvon -1 ja vastaukselle ”en osaa sanoa” suunnitellusti arvon kahdeksan. Mo-

lemmat koodattiin puuttuvaksi dataksi. Summamuuttujat luotiin ohjelman keskiarvo toiminnolla, joka jätti vastaajan huomiotta, mikäli hän oli jättänyt kaikki summamuuttujaan liittyvät kysymykset vastaamatta.

4.4.1 Korrelaatioanalyysi

Pearssonin korrelaatiokerroin mittaa muuttujien vaikutusta toisiinsa vaihteluvälillä -1 ja 1 välillä (Eskelinen & Karsikas, s.31–32; Heikkilä, 2014, 91). Pearssonin korrelaatiokerrointa käytetään yleensä kahden välimatka-asteikollisen muuttujan välisen yhteyden selvittämiseen (Heikkilä, 2014, s. 90; Metsämuuronen, 2000, s. 56). Eskelisen ja Karsikkaan (2014, s.32) mukaan Pearssonin korrelaatiokerroimen käyttäminen edellyttää sitä, että aineisto on normaalisti jakautunut. Heidän mukaansa aineiston korrelaatio (r) on huomattava välillä 0,3–0,7, voimakas sen ylittäessä 0,7 ja merkityksetön alle 0,3. Heikkilä (2014, s. 91) muistuttaa, että vastaavat rajat pätevät negatiivisiin korrelaatioihin.

Heikkilän (2014, s. 99–102) mukaan useat tilastolliset testit perustuvat siihen, että aineisto on normaalisti jakautunut. Hän sanoo, että normaalisti jakautuneessa aineistossa 68 prosenttia arvoista on noin yhden keskihajonnan päässä keskiarvosta. Lisäksi aineistoa kuvaavan käyrän tulisi noudattaa Gaussin käyrää. Heikkilä kuitenkin toteaa, että tämä harvoin toteutuu täydellisesti, mutta tarpeeksi. Hän lisää, että tilasto-ohjelmat laskevat huipukkuus- ja vinousarvoja. Aineistoa voidaan pitää normaalisti jakautuneena, jos nämä arvot ovat välillä -2 ja 2. Field (2018, s. 249) avaa termejä enemmän. Positiiviset vinousarvot kertovat aineiston koostuvan enemmän pienistä arvoista, ja negatiivinen vinous kertoo suurten arvojen kasvusta. Hän jatkaa toteamalla huipukkuudesta, että positiiviset arvot kertovat aineiston keskittyvän voimakkaasti yhteen kohtaan. Voimakkaat negatiiviset arvot kertovat, että aineisto on jakautunut todella tasaisesti. Metsämuuronen (2008, s. 21) mukaan usein normaalisuustarkasteluun riittää kuvaajan tarkastelu, koska useat matemaattiset testit hylkäävät normaalijakauman liian herkästi.

4.4.2 Yksisuuntainen varianssianalyysi

Varianssianalyysistä käytetään tutummin lyhennystä ANOVA, joka tulee sanoista *Analysis of Variance* (Eskelinen & Karsikas, s. 48). Yksisuuntaista varianssianalyysiä käytetään ryhmien välisten merkitsevien keskiarvoerojen löytämiseen (Eskelinen & Karsikas, 2014, s. 48; Heikkilä 2014, s. 210; Metsämuuronen, 2008, s.153). Metsämuurosen (2008, s. 153.) mukaan varianssianalyysi sopii tilanteisiin, joissa on enemmän kuin kaksi ryhmää. Metsämuuronen (2008, s. 155) toteaa, että yksisuuntainen varianssianalyysi sopii pienillekin aineistoille, jos tutkimusasetelma on mietitty etukäteen tarkasti.

Varianssianalyysissä verrataan koko muuttujan sisäistä vaihtelua ja valitun koemuuttujan vaikutusta tähän vaihteluun (Heikkilä 2014, s. 210; Metsämuuronen 2008, s. 153, 156–157). Metsämuuronen (2008, s. 155–156) listaa teoksessaan yksisuuntaisen varianssianalyysin perusedellytykset. Havaintojen tulee olla toisistaan riippumattomia, populaatiot olla riittävän normaalisti jakautuneita ja kunkin ryhmän varianssit olla yhtä suuret. Field ja kumppanit (2012, s. 412–414) toteavat, että yksisuuntainen varianssianalyysi kestää näiden ehtojen rikkomista varsin hyvin, kunhan aineiston koko ylittää 40, ja merkitsevyysraja pidetään 0,05 tasolla.

Field (2018, s. 527–528) avaa varianssianalyysin periaatetta. Hänen mukaansa siinä verrataan eri ryhmien keskiarvoja keskenään ja tarkoituksena on löytää niistä eroja. Hän jatkaa vielä, että varianssianalyysin F-testi ottaa huomioon myös ryhmien sisäisen vaihtelun ja sen avulla voidaan laskea, ovatko ryhmien väliset keskiarvoerot todella tilastollisesti merkitseviä. Fieldin (2018, s. 533) mukaan alle yhden oleva F-arvo kertoo, että vaihtelu on luonnollista vaihtelua eli riippuvalla muuttujalla ei ole vaikutusta tuloksiin. Hän sanoo, että suurempi F-arvo kertoo suuremmasta vaihtelusta ryhmien välillä. Hän antaa esimerkin, jossa F-arvo on yli viiden. Tällöin ryhmien välistä vaihtelua on viisi kertaa enemmän kuin ryhmien sisäistä.

Metsämuuronen (2008, 160-161) muistuttaa vielä, että mikäli nollahypoteesi hylätään eli $p < 0,05$, voidaan efektikoko päätellä Eetan neliöstä. Se saadaan jakamalla ryhmien välisen vaihtelun neliöiden summa kokonaisvaihtelun neliöiden summalla. Näin saadaan Metsämuurosen

mukaan tietää selityksaste eli, kuinka paljon riippumaton muuttuja selittää riippuvan muuttujan vaihtelusta.

Heikkilän (2014, s. 211) ja Metsämuurosen (2008, s. 163) mukaan varianssianalyysiä käytettäessä useamman kuin kahden ryhmän kanssa on syytä tehdä Post Hoc -testi. Varianssianalyysin tulos kertoo, tuleeko nollahypoteesi hylätä, mutta ilman Post Hoc -testiä ei tiedetä, mitkä ryhmät eroavat keskenään tilastollisesti merkitsevästi. Fieldin (2018, s. 549–550) mukaan yleensä Post Hoc -testit käyvät aineiston ryhmät pareittain läpi, jotta niiden väliset erot on helpompi havaita. Hän lisää, että liian konservatiivinen testi saattaa pitäytyä nollahypoteesissa liian tiukasti. Metsämuurosen (2008, s. 166) mukaan Tukeyn testi on konservatiivinen, eli jos se löytää merkitsevän eron sellainen todennäköisesti on myös olemassa. Se sopii tilanteisiin, joissa vertailuja on useita. Hän lisää, että Bonferroni -korjaus toimii paremmin tilanteissa, joissa vertailuja on hieman vähemmän. Field (2018, 82–83, 550–551) toteaa, että Bonferroni -korjaus ehkäisee tutkimustuloksen virhemarginaalin kasvua, vaikka se samalla saattaa hylätä nollahypoteesin liian herkästi. Hänen mukaansa testit vaativat sen, että muuttujien varianssit ovat samankaltaiset.

Varianssien selvittämiseksi tehtiin Levenen testi. Field (2018, s.258–259) toteaa, että Levenen testillä voidaan selvittää ovatko varianssit yhtä suuria, ja mikäli niiden välillä on eroa joko keskiarvoissa tai mediaaneissa, testi havaitsee sen. Keskiarvoilla variansseja vertailtaessa lastensuojeluosaamisessa havaittiin tilastollisesti merkitseviä eroja varianssissa, $F(3,72)$, $p=0,038$. Fieldin (2018 s. 550) mukaan Games-Howellin testi sopii tilanteisiin, joissa varianssit ja ryhmät ovat eri suuruksia. Tästä syystä Post Hoc -testinä on käytetty Games-Howellin testiä.

4.4.3 Outlier-arvot ja parametrittömät menetelmät

Outlier-arvot vaikuttavat tutkimustuloksiin, mutta ennen kaikkea ne vaikuttavat keskihajontaan ja sitä kautta keskivirheeseen (Field, 2018, s. 228–229). Metsämuurosen (2008, s. 7, 12) mukaan outlier-arvolla tarkoitetaan arvoa, joka poikkeaa voimakkaasti muista arvoista. Hän lisää, että mitä pienempi aineisto, sitä enemmän outlier-arvo vaikuttaa tuloksiin.

Outlier-arvo voi syntyä lyöntivirheestä, mutta kyseessä voi olla myös aitoa vaihtelua (Field, 2018, s. 240–241; Metsämuuronen, 2008, s. 18). Metsämuuronen (2008, s. 18) mukaan toisinaan kyse on vastaajasta, joka on saattanut käyttää asteikkoa eri tavoin kuin muut vastaajat. Hän jatkaa, että näissä tapauksissa voidaan vastauksia muuttaa niin, etteivät ne enää ole outlier-arvoja. Osborne ja Overbay (2004) tutkivat outlierien vaikutusta varianssianalyysiin. Heidän mukaansa joskus aidosti syntyneet outlier-arvot ovat jatkotutkimusaiheen arvoisia, ja ne tulee säästää. He lisäävät, että ihmistieteissä outlier-arvot kannattaa yleensä muokata ei outlier-arvoiksi, jotta keskivirhe ei kasva niin suureksi. He toteavat kuitenkin, että asiasta on myös vastakkaisia näkemyksiä, koska outlier-arvo voi edustaa aidosti yhtä ihmistä joukossaan. He eivät tutkimuksessaan havainneet vaikutusta varianssianalyysin p-arvoihin, kun verrattiin samaa aineistoa outlier-arvoilla ja ilman niitä.

Tässä tutkielmassa ei ole poistettu outlier-arvoja aineistosta. Metsämuuronen (2008, s. 18) ehdottaa, että outlier-arvot voi muuttaa lähimmäksi ei outlier-arvoksi. Jälkikäteen aineisto tarkistettiin toimimalla tällä tavalla. Outlier-arvojen muuttamisella ei ollut vaikutusta tilastollisesti merkityksellisiin yhteyksiin muuttujissa.

Mikäli aineisto on pieni, kannattaa tehdä parametritön Kruskalin-Wallis testin (Metsämuuronen, 2008, s. 171; 2004, s. 194). Se on yksisuuntaisen varianssianalyysin vastine parametrittömissä menetelmissä (Field, 2018, s. 1022). Näin tehtiin myös tässä tutkielmassa. Sen tulokset tukivat yksisuuntaisen varianssianalyysin tuloksia. Tulokset ovat nähtävissä liitteissä 2 ja 3. Tuloksista löytyi yksi ero, joka on raportoitu sivuilla 66–67 ja liitteessä 3. Metsämuuronen (2004, s. 195) mukaan Kruskalin-Wallis testin sopii tilanteisiin, joissa vertailtavia ryhmiä on enemmän kuin kaksi, ja aineistot ovat erisuuria. Hänen mukaansa testiä tehdessä oletetaan, että havainnot ovat satunnainen otos, havainnot ovat keskenään riippumattomia ja vastemuuttuja on jatkuva, vaikka samoja arvoja saa olla jonkin verran. Viimeinen oletus on, että muuttujat ovat järjestysasteikollisia. Metsämuuronen (2018) toteaa parametrittömien menetelmien sopivan tutkimuksiin, joissa on käytetty Likertin asteikkoa.

4.4.4 Teema-analyysi

Avovastausten analyysi on teoriasidonnainen. Eskola (2018) kuvaa teorialähtöisyyttä artikkelissaan. Hänen mukaansa teorialähtöisessä analyysissä ei ole hypoteesia, mutta se pohjautuu joko selkeään teoriaan tai aiempiin tutkimuksiin. Tämän tutkielman osalta neljä viidestä avokysymyksestä luotiin aiemman tutkimusaineiston perusteella. Tämä on kerrottu sivulla 23.

Alasuutarin (1999, s. 40) mukaan laadullisen aineiston käsittely lähtee liikkeelle aineiston pelkistämisestä, jossa tekstimassan joukosta etsitään vastauksia yhdistäviä tekijöitä. Hirsijärvi ja kumppanit (2009, s. 165–166) toteavat, että kirjoitettujen vastausten tulkitseminen ja merkitysten etsiminen on osin tutkijan omasta pohjatiedosta kiinni. Heidän mukaansa yksi tapa tehdä tällaista tutkimusta on etsiä vastauksista toistuvia teemoja. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan teemoittelu on yleinen tutkimustapa ja se toimii hyvin käytännön asioita tutkittaessa. Näin toimittiin tässä tutkielmassa avovastauksia käsiteltäessä. Jokaiselle kysymyksestä etsittiin keskeisiä teemoja.

Vallin (2018a; 2018b) mukaan sanalliset vastaukset voi muuttaa numeroilla testattavaan muotoon. Hän jatkaa, että tämä ei kuitenkaan aina ole tarkoituksenmukaista. Vallin (2018a) mukaan kyselylomakkeen avoimia kysymyksiä voi lähteä tutkimaan laadullisesti esimerkiksi teemoittain. Vallin (2018b; 2018c) mukaan numerot voivat toimia teemojen järjestämisen apuna. Hänen mukaansa tällöin kannattaa tehdä aluksi useita pieniä luokkia, eikä liian suurpiirteisiä, sillä luokkia on helpompi myöhemmin yhdistellä kuin erotella. Eskolan mukaan eri teemoja on hyvä kuvata eri väreillä. Alasuutarin (1999, s. 43) mukaan lopputuloksena tulee olla tarpeeksi pieni määrä joukkoja Valli (2018c) toteaa, että ennen teemojen miettimistä, on syytä lukea kaikki avovastaukset läpi. Braunin ja Clarken (2016) mukaan teemat alkavat syntyä tekstiin jo hyvin varhaisessa vaiheessa analyysia.

Hirsijärvi ja kumppanit (2009, s. 164) muistuttavat, että laadullisissa menetelmissä tärkeintä on se, mitä aineisto kertoo, eivät tutkijan etukäteen tekemät hypoteesit. Kiviniemi (2018) tarkentaa, että tärkeintä on tiivistää aineiston ydinsanoma eikä kaikkiin pieniin sivujuonteisiin kannata

tarttua. Hänen mukaansa tutkija etsii aineistosta ydinteemat niin, ettei kokonaisuus ole liian sirpaleinen.

Ei ole olemassa yhtä selkeää määritelmää sille, mikä on teeman määritelmä teema-analyysissä (Emmel, 2015; Braun & Clarke, 2016). Toiviaisen ja Teräksen (2014) mukaan teema on tekstin johtoaihe tai perusajatus, mutta silti eri asia kuin tekstin aihe. Heidän mukaansa kasvatustieteellisessä tutkimuksessa teema on jotain pintaa syvempää, joka kantaa annettua vastausta.

Braun ja Clarke (2016) ovat sitä mieltä, että teema-analyysi ei ole vain yksi tietty tutkimusmenetelmä vaan se jakautuu useampaan metodiin sen mukaan, kuinka teemat ovat syntyneet. Heidän mukaansa teema voidaan nähdä joko selkeästi aineistossa olevana palasena tai jonakin sellaisena, jonka tutkija itse on aktiivisesti luonut. Tämän tutkielman osalta teemat syntyivät avovastauksista luontevasti. Teräs ja Toiviainen (2014) toteavat teema-analyysin ja teemoittelun olevan tapa tiivistää aineistoa ja tulkita sitä. Eskolan (2019) mukaan teemoittelun tai tyyppittelyn tarkoitus on tiivistää tietoa ja samalla lisätä sitä.

Fugard ja Potts (2015) esittävät, että teeman tulee esiintyä aineistossa tarpeeksi monta kertaa, jotta teema on todella olemassa, ja jotta se on merkittävä. Heidän teoriansa mukaan mainintojen määrä on suhteessa aineiston kokoon. He ovat käyttäneet ideansa pohjalle tilastotieteen keinoja. Braun ja Clarke (2016) sekä Emmel (2015) ovat kritisoineet näkemystä. Braunin ja Clarken (2016) mukaan yksinkertaisesti olettamalla, että eniten mainittu asia on tärkein asia, laadullisessa aineistossa saattaa tutkija johdattaa itsensä harhaan. Emmel (2015) toteaa, ettei tutkija voi etukäteen tietää, montako teemaa hänen aineistostaan löytyy. Braunin ja Clarken (2016) mukaan yksittäinen vastaus ei voi muodostaa teemaa, koska teemojen tulee läpäistä aineisto.

Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan teema-analyysin vaarana on se, että tutkimusraportista syntyy hajanainen sitaattikokoelma. Heidän mukaansa teemojen yhdistäminen teoriaan on siksi tärkeää. Tässä tutkielmassa teemoja on yhdistetty teoriaan ja yhteyksiä esitellään enemmän kappaleessa Pohdinta -kappaleessa.

Laine (2018) toteaa, että tutkijan on pohdittava tarkoittaako vastaaja todella juuri sitä asiaa, mitä tutkija kuvittelee intuitiivisesti tämän tarkoittavan. Eskola ja Suoranta (1998) toteavat, että tutkija joutuu pohtimaan sitä, kuinka tarkasti hän paneutuu aineistossaan käytettyyn kieleen ja sen mahdollisiin piilomerkityksiin. Tässä aineistossa vastaukset olivat pääosin lyhyitä ja yksiselitteisiä. Kiviniemi sekä Eskola ja Suoranta (2018; 1998) huomauttavat, että laadullinen tutkimus on aina tutkijan tulkinnalle alisteinen. Heidän mukaansa sama aineisto voi tuottaa eri tutkijoiden tulkitsemana eri tuloksia, joten analyysin avoin raportointi on tärkeää. Braunin ja Clarken (2016) mielestä laadullisessa aineistossa suuri määrä aineistoa saattaa estää tutkijaa löytämästä osaa merkittävistä nyansseista aineistossa.

Vallin (2018 b) sekä Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan tutkija voi tehdä aineistosta erilaisia kaavioita ja kuvioita, jotka helpottavat lukijaa. Eskola ja Suoranta (1998) näkevät taulukot osana kvalitatiivista laadullista analyysiä, jossa toisinaan käytetään määriä, prosenttilukuja ja joukkojen keskeisiä havaintoja. Tämän kaltaisia taulukoita käytettiin tutkielmassa aineiston kuvaamiseksi.

4.5 Tutkimuksen eettisyys

Vilka (2018) muistuttaa, että tutkimus on aina interventio vastaajan elämään ja tutkimukseen. Osallistumisesta ei saa aiheuttaa haittaa vastaajalle. Kohonen ja kumppanit (2019, s. 15–17) toteavat, että tutkimukseen osallistuminen tulee olla vapaaehtoista eikä tutkittavalla saa syntyä pelkoa negatiivisista vaikutuksista, jos hän ei tutkimukseen osallistu. Tutkittavalla tulee olla myös oikeus saada tietoa tutkimuksen sisällöstä sekä henkilötietojen käsittelystä tutkimuksen aikana. He jatkavat, että tutkittavalle on myös annettava riittävästi aikaa päättää, osallistuuko hän tutkimukseen. Tämän tutkielman kaltaisessa kyselytutkimuksessa nämä seikat eivät ole erityisen ongelmallisia.

Vilkan (2018) mukaan kyselylomake ja saatekirje tulee laatia huolella, jotta vastaajalla ei pääse syntymään haittaa tutkimukseen vastaamisesta. Hän lisää, että saatekirjeessä tulee kertoa tutkimuksen tarkoituksesta. Tämän tutkielman kyselylomakkeen saatekstiin sisällytettiin tietoa tutkimuksen tarkoituksesta, henkilötietojen käsittelystä sekä muista vastaajaa askarruttavista

seikoista. Saatekirje on nähtävissä Liitteen 1 alussa. Vastaajilla oli myös mahdollisuus kysyä lisätietoja kyselystä. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan tämänkaltaista tietoa annettuaan tutkijan on myös pidettävä kiinni lupauksistaan, jottei hän tulisi johtaneeksi osallistujia harhaan.

Tutkimusetiikkaan kuuluu tietosuojalainsäädännön noudattaminen (Vilkka, 2018). Kohosen ja kumppaneiden (2019, s. 12–14) mukaan henkilötietoja käsitellessä tutkijan tulee noudattaa suunnitelmallisuutta, lainmukaisuutta sekä vastuullisuutta. Tutkijan on otettava huomioon keräämänsä data niin tutkittavien kuin muidenkin ihmisten kannalta. He muistuttavat, että henkilötiedot on poistettava aineistosta heti, kun se on mahdollista ja niitä on siihen saakka säilytettävä huolella. Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty niin, ettei henkilötietoja siirtynyt tutkijalle. Aineistoon on kerätty vain opettajien kokemukset sekä kategorisoivat tiedot.

Kohonen ja kumppanit (2019, s.12–13) muistuttavat, että tutkittaville ei tule luvata täyttä anonymiteettia, mikäli sitä ei voida taata. Esimerkiksi vastauksen sisällöstä voi päätellä tietyn ihmisen, mikäli tietää tarpeeksi. He lisäävät, että pelkkä nimettömyys ei välttämättä riitä täyteen tunnistamattomuuteen. Tietosuojavaltuutetun toimisto (2022) määrittelee henkilötiedot tiedoiksi, joilla voidaan suoraan tai välillisesti tunnistaa ihminen. Eskola ja Suoranta (1998) lisäävät, että tutkija ei voi luvata laajempaa suojaa tutkittaville kuin voi toteuttaa. Heidän mukaansa täyttä nimettömyyttä ei voi luvata, mikäli vastauksista voi päätellä kyseisen henkilön. Tämän tutkielman vastaajat ovat ympäri Suomen ja yksityiskohtaiset tiedot on poistettu, joten ulkopuolinen ei voi tunnistaa henkilöitä tutkielmasta.

Tässä tutkielmassa vastaukset eivät anna tarpeeksi tietoa ihmisten tunnistamiseen. Minulle ei siirtynyt tietoa, siitä ketä vastanneet opettajat ovat. Tietosuojavaltuutetun toimisto (2022) toteaa, ettei anonymisoituja tietoja voida pitää henkilötietoina ja niihin ei sovelleta tietosuojasäännöksiä. He lisäävät, että vastaaja voidaan tunnistaa vastauksien perusteella välillisesti, ja silloin kyseessä on henkilötieto. Eskolan (2019) mukaan sitaattien tunnistetiedot antavat lukijalle paremman kontekstin vastauksella, ja useat lukijat pitävät niistä, mutta toisinaan niiden lisääminen saattaa olla moraalisesti arveluttavaa. Tässä tutkielmassa tunnistetiedot on jätetty tietoisesti pois aiheen arkaluontoisuuden vuoksi.

Tässä tutkimuksessa ainoita tunnistettavia seikkoja voivat olla mahdolliset avovastauksista tehdyt nostot. Esimerkiksi vastaus voi periaatteessa henkilöityä kokemukseen jostain tietystä sosiaalityöntekijästä. Näin ollen tapauksen tunteva saattaa tunnistaa henkilöt. Tällaisen kommentin esiin nostaminen ei ole asianmukaista ja näin ollen sellaisten nostojen tekemistä on vältetty. Eskolan (2019) mukaan pitää pohtia, voiko tai pitääkö vastauksista piilottaa kohtia anonyymiteetin turvaamiseksi. Tämän tutkielman raportoinnissa osaa poiminnoista on lyhennetty tunnistamista helpottavien yksityiskohtien osalta.

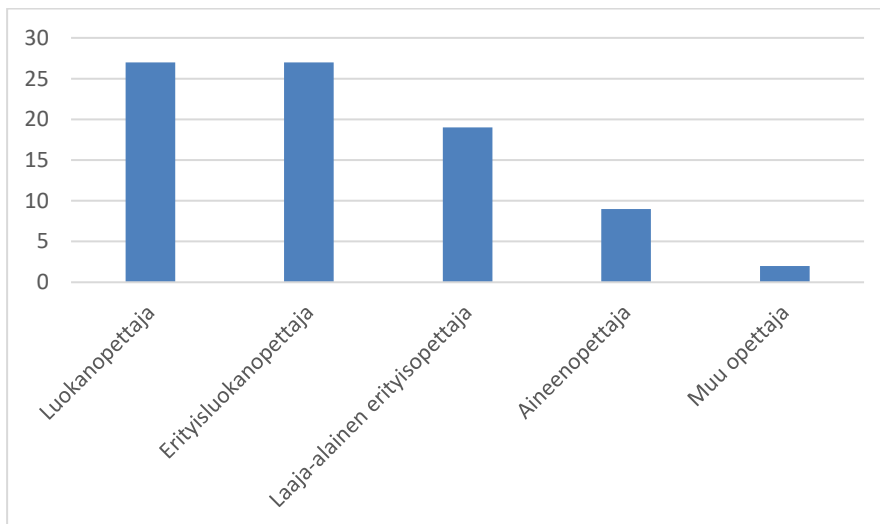
Tietosuojavaltuutetun toimisto (2022) toteaa, että aineistoa voi säilyttää pidempään tilastollista testaamista varten tai tieteellistä tutkimusta varten. Nämä ovat molemmat ajankohtaisia tämän tutkimuksen osalta. Tämän tutkielman aineistoa säilytetään ainoastaan tutkielman suorittamisen ajan, ja se hävitetään tutkielman valmistuessa.

5 Tutkimustulokset

Tässä kappaleessa esitellään tutkimustulokset. Aluksi esitellään aineisto yleisesti ja sen jälkeen korrelaatioanalyysin tulokset, joka on tehty summamuuttujien keskinäisten yhteyksien löytämiseksi. Sen jälkeen raportoidaan ANOVAN eli yksisuuntaisen varianssianalyysin tulokset ja Post Hoc -testaus. Lopuksi käsitellään vielä avovastaukset kysymyksittäin. Menetelmänä on käytetty teema-analyysiä.

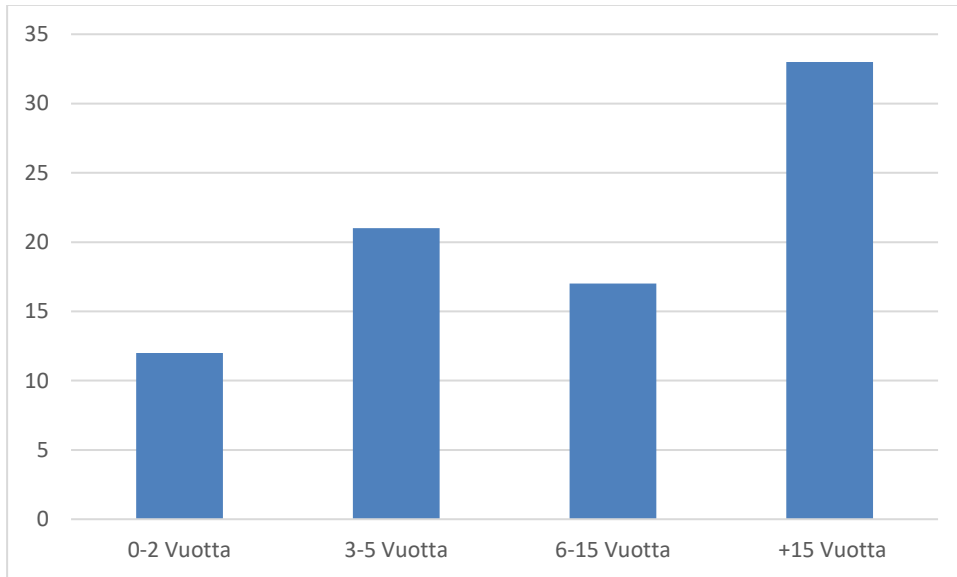
5.1 Kuvaus osallistujien taustatiedoista

Tutkimusaineistossa oli 83 vastaajaa, joista 27 oli luokanopettajia, 27 erityisluokanopettajia, 19 laaja-alaisia erityisopettajia, yhdeksän aineenopettajia, yksi varhaiskasvatuksenopettaja ja yksi resurssiopettaja. Vastaajajakauma on kuvattu kuviossa 1. Vastausvaihtoehtoihin tuntiopettaja ja varhais erityisopettaja ei tullut vastauksia. Sosiaalisen median käyttö aineiston keruussa odotetusti korosti erityisopettajien ja luokanopettajien osuutta vastaajissa ja vähensi aineenopettajien suhteellista osuutta vastaajista. Vastaajia resurssiopettaja ja varhaiskasvatuksenopettaja ei otettu huomioon ammattinimikkeellä tehdyssä keskiarvovertailussa, koska kumpaankin ryhmään tuli vain yksi vastaaja. Vastaukset on huomioitu koko vastaajaryhmän ($N=83$) vastauksia analysoitaessa ja työkokemuksen mukaan jaotellussa keskiarvovertailussa.

Kuvio 1. Vastaajajakauma työnimikkeen mukaan.

Vastaajista 12 kertoi työskennelleensä 0–2 vuotta opettajana (Kuvio 2). Kolmesta viiteen vuotta oli työskennellyt 21 vastaajaa, 6–10 vuotta kymmenen vastaajaa, 11–15 vuotta seitsemän vastaajaa ja yli 15 vuoden työkokemus oli 33 vastaajalla. Heitä oli 40 prosenttia aineistosta. Tilastollista testaamista varten 6–10 vuotta opettaneet ja 11–15 vuotta opettaneet yhdistettiin yhdeksi ryhmäksi, koska ryhmät jäivät pieniksi. Uusi ryhmä oli 6–15 vuotta opettaneet.

Kuvio 2. Vastaajajakauma työuranpituuden mukaan

Vastaajista kuusi prosenttia ($n=5$) ei ollut tehnyt ollenkaan yhteistyötä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa. Kaksi vastaajaa kertoi tehneensä yhteistyötä kerran. Tarkemmin tehdyn yhteistyön määrä on kuvattu taulukossa 1. Aineiston opettajat olivat tehneet suhteellisen paljon yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa. Voi olla, että opettajat, joilla ei ollut kokemusta, eivät kokeneet vastaamista mielekkääksi.

Vastaajia, jotka eivät olleet ikinä tehneet yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa oli viisi kappaletta. Heistä kaksi oli luokanopettajia, kaksi aineenopettajia ja yksi erityisluokanopettaja. Työkokemus jakautui niin, että kahdella vastaajalla kokemusta oli 0–2 vuotta, kahdella vastaajalla 3–5 vuotta ja yhdellä aineenopettajalla yli 15 vuotta. Erityisopettajat olivat tehneet enemmän yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa kuin muut opettajat, kuten taulukko 2 osoittaa.

Taulukko 1. Tehdyn yhteistyön määrä.

Tehdyn yhteistyön määrä	N	% -osuus
En ollenkaan	5	6
Kerran	2	2,4
Muutamia kertoja	20	24,1
Jonkin verran	27	32,5
Useasti	14	16,9
Paljon	15	18,1

Taulukko 2. Opettajien tekemän yhteistyön määrä ammattinimikkeen mukaan.

	Luokanopettaja	Aineenopettaja	Laaja-alainen erityisopettaja	Erytislukokanopettaja	Muu opettaja
En ollenkaan	2	2	1	0	0
Kerran	2	0	0	0	0
Muutamia kertoja	12	2	2	4	0
Jonkin verran	7	4	7	8	1
Useasti	3	0	5	5	1
Paljon	1	1	4	9	0

Kysymys neljä käsitteli tilanteita, joissa vastaajat ovat tehneet yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa. Tähän kysymykseen vastasivat vain ne opettajat, jotka olivat tehneet yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa ($N=78$) (taulukko 3). Vastaajat olivat tehneet yhteistyötä monipuolisesti erilaisissa tilanteissa. Kahdeksan opettajaa oli vastannut ”Muualla, missä” ja antanut tarkentavan avovastauksen. Näistä vastauksista neljä käsitteli oppilaan tuen suunnittelua yhdessä ja koulunkäynnin järjestämiseen liittyviä asioita. Muita vastauksia olivat koulutus, huolipuhelu ja eräs opettaja oli ollut lapsen pyynnöstä paikalla, kun sosiaalityöntekijät olivat kuullet lasta. Yksi vastaus ”Oppilaan oman työntekijän kanssa” ei määritellyt tarkemmin, millaisesta yhteistyöstä oli kyse.

Taulukko 3. Missä vastaajat ovat tehneet yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa.

Tilanne, jossa yhteistyötä on tehty	N	% -osuus
Yhteensä	78	100
Lastensuojeluilmoituksen tekeminen	52	66,7
Lastensuojeluilmoituksen käsittely	48	61,5
Oppilashuoltoryhmä	39	50
Muu yhteistyöpalaveri	67	85,9
Konsultaatioapu	36	46,2
Muu, missä?	8	10,3

5.2 Tilastollinen testaaminen

Tässä kappaleessa esitellään tilastollisen testauksen tulokset. Ensin esitellään aineiston summamuuttujien jakaumat yleisesti, minkä jälkeen käydään läpi korrelaatioanalyysin tulokset. Lopuksi käsitellään yksisuuntaisen varianssianalyysin ja siihen liittyvän Post Hoc -testauksen tulokset.

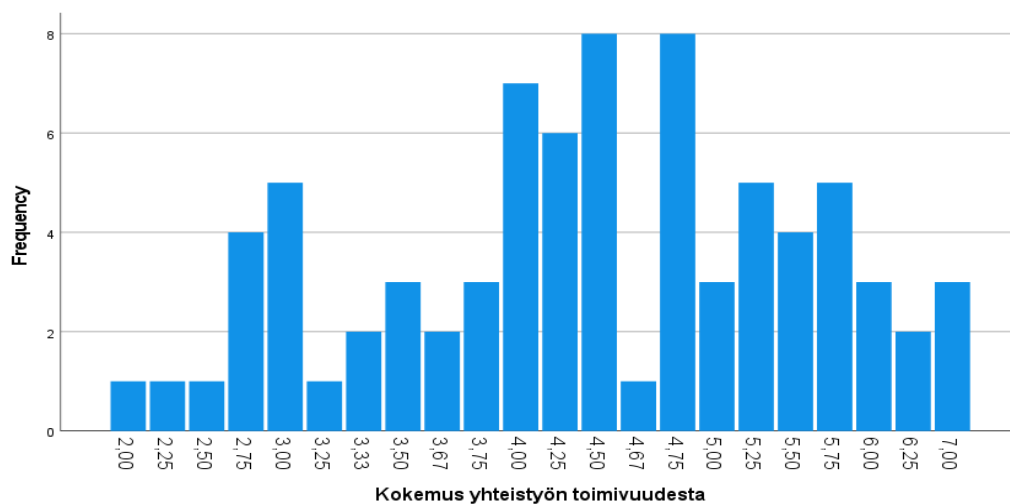
5.2.1. Kuvaus summamuuttujien jakaumista

Summamuuttujia oli viisi ja ne olivat vinous- ja huipukkuustarkastelun perusteella normaalisti jakautuneita, sillä molemmat arvot sijoittuivat välille -2 ja 2 kaikissa summamuuttujissa. Aineistossa oli kuusi outlier-arvoa. Tiedon jakamiseen liittyvän lainsäädännön tuntemista mitanteella summamuuttujalla kaksi vastaaja sai arvon seitsemän, joka on outlier-arvo. Lähin ei outlier-arvo oli 6,67. Yhteistyötaidot summamuuttujalla outlier-arvoja oli kaksi. Ne olivat asteikolla muita matalampia arvoja (4,4 ja 4,6). Tällä muuttujalla lähin ei outlier-arvo oli viisi. Viimeiseksi oli lastensuojeluosaamista mitannut summamuuttuja, jossa outlier-arvot olivat kaksi ja kolme, kun lähin ei outlier-arvo oli 3,75. Taulukossa 4 on kuvattu summamuuttujien keskiarvot ja keskihajonnat.

Taulukko 4. Summamuuttujien keskiarvot ja keskihajonnat.

Summamuuttujan nimi	N	KA	KH	Vinous	Huipukkuus	Minimi arvo	Maksimi arvo
Yhteistyön toimivuus	76	4,44	1,14	0,160	-0,351	2,75	7
Tiedon jakaminen	76	3,66	1,34	0,574	0,038	1,67	7
Yhteistyötaidot	76	6,34	0,61	-1,150	1,170	5,20	7
Lastensuojeluosaaminen	76	5,75	0,96	-0,629	-0,318	4,00	7
Sosiaalityöntekijän tavoitettavuus	76	3,65	1,45	-0,020	-0,924	2,00	6,5

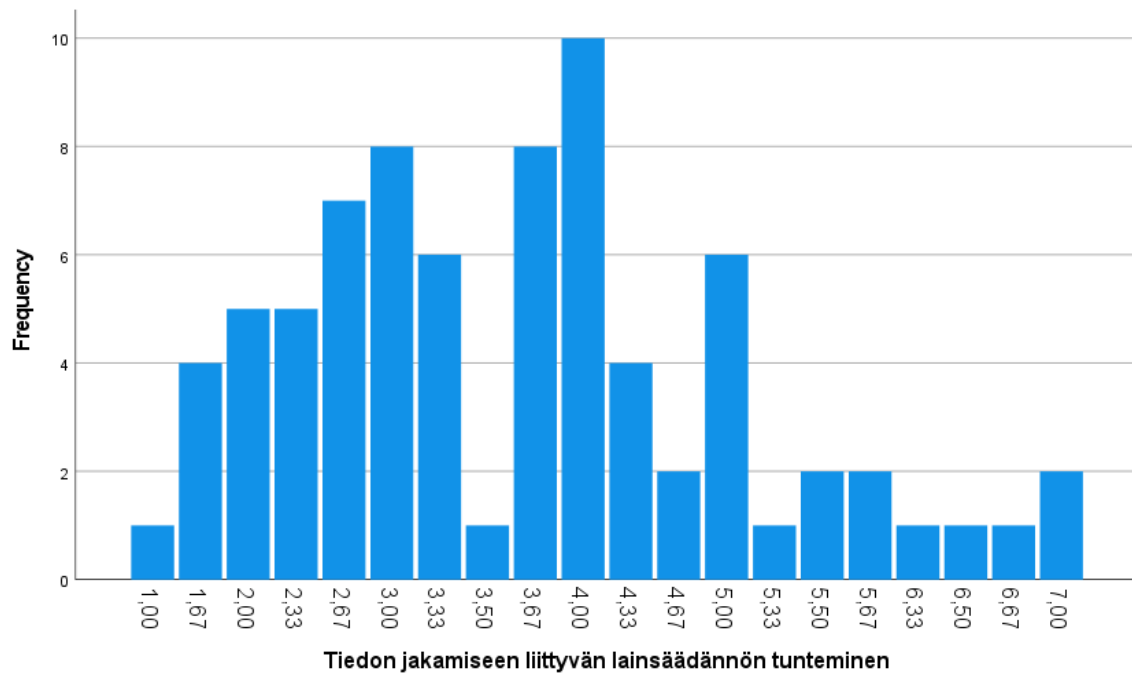
Yhteistyön toimivuutta mitannut summamuuttuja sai valtaosan arvoistaan asteikon positiiviselta puolelta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki vastaajat olivat tyytyväisiä yhteistyön toimivuuteen. Muutamit vastaajat vastasivat todella kielteisesti, mikä on näkyvässä kuviossa 3.

Kuvio 3. Yhteistyön toimivuutta mitanneen summamuuttujan jakauma. Joukossa on muutamia tyytymättömiä vastaajia, mutta myös täyden arvon seitsemän vastanneita.

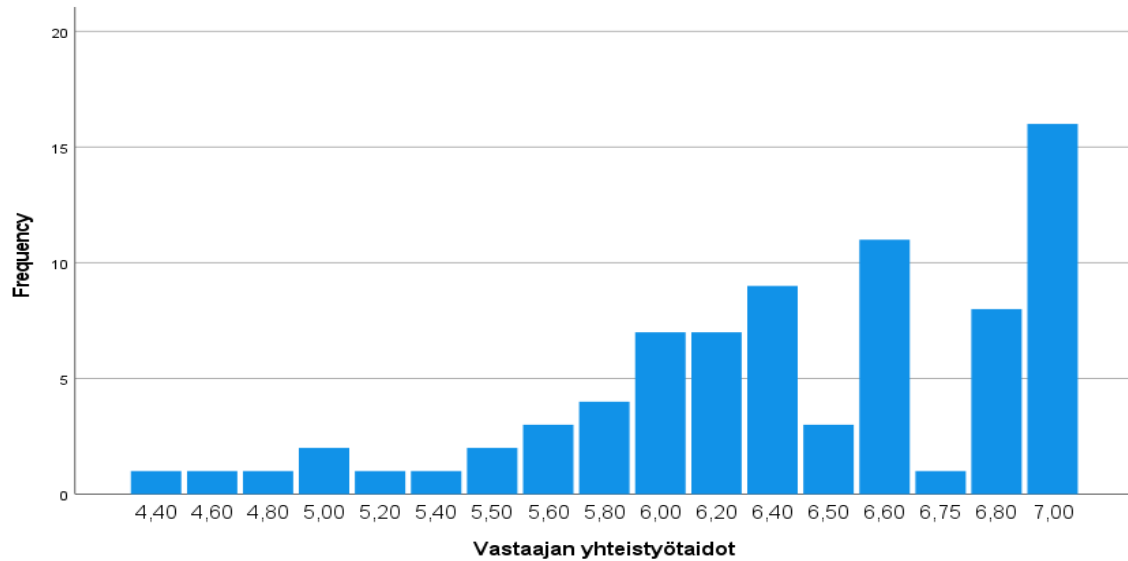
Tiedon jakamiseen liittyvän lainsäädännön tuntemisesta mitannut summamuuttuja vaihteli summamuuttujista voimakkaimmin ($KH=1,34$). Sen maksimiarvo oli 7 ja minimiarvo 1,67. Vastajaajakauma oli hieman kaksihuippuinen (kuvio 4). Valtaosa vastaajista jäi lähelle arvoa 4

($KA=3,66$). Vaikuttaa sille, että osalle opettajista tiedon jakamiseen liittyvä lainsäädäntö on epäselvää.

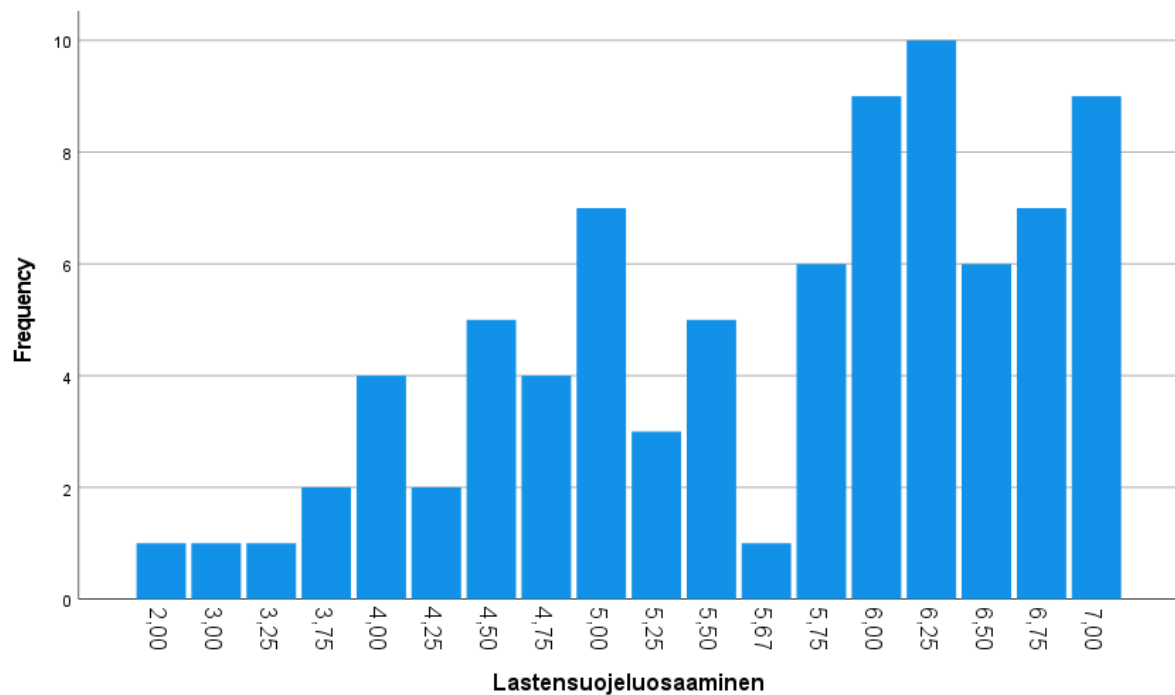
Kuvio 4. Tiedon jakamiseen liittyvän lainsäädännön tuntemista mitanneen summamuuttujan vastaajajakauma.

Opettajat arvioivat omat yhteistyötaitonsa korkeiksi. Mediaaniarvo oli 7, keskiarvo 6,34 ja keskihajonta 0,61. Kuvio 5 osoittaa muuttujan olevan oikealle vino. Vinous- ja huipukkuusarvot ovat hyväksyttävissä rajoissa.

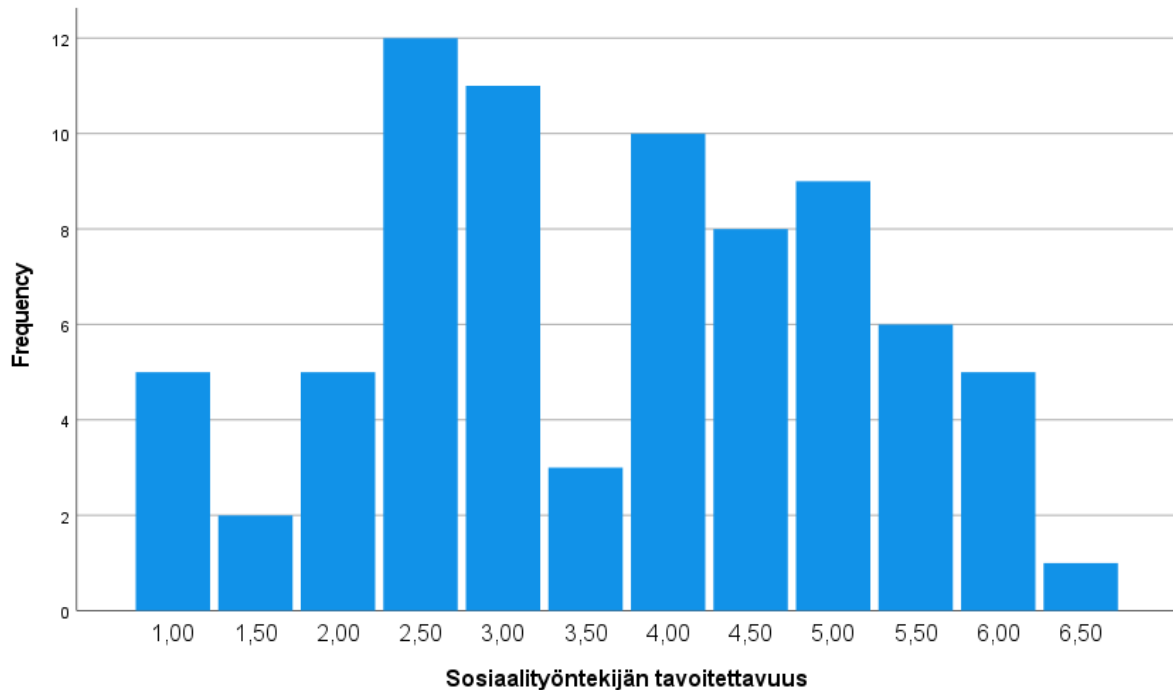
Kuvio 5. Yhteistyötaidot summamuuttujan vastausjakauma.

Valtaosa vastaajista koki osaavansa lastensuojelun rajapinnalla toimimiseen liittyvät asiat, kuten kuvio 6 osoittaa. Vastaajissa on kuitenkin hajontaa. Ryhmässä oli kaksi outlier-arvoa.

Kuvio 6. Vastaajajakauma omasta koetusta lastensuojeluosaamisesta.

Sosiaalityöntekijän tavoitettavuuden keskiarvo oli 3,65 ja keskihajonta 1,45. Useat opettajat olivat tyytymättömiä siihen, kuinka hyvin sosiaalityöntekijä on tavoitettavissa puhelimitse tai pääsee koululle palaveriin, mutta useat vastaajat olivat myös suhteellisen tyytyväisiä tilanteeseen. Korkein tiheys vastaajissa tulee arvolle 2,5. (Kuvio 7)

Kuvio 7. Sosiaalityöntekijä tavoitettavuuden vastaajajakauma. Useat vastaajat ovat antaneet arvoja alle neljän.

5.2.2 Korrelaatioanalyysi

Summamuuttujien keskinäisiä yhteyksiä tutkittiin Pearssonin korrelaatiokertoimella. Ne on raportoitu taulukossa 5. Yhteistyön toimivuus korreloi kohtalaisesti ja tilastollisesti merkitsevästi tiedon jakamisen liittyvän lainsäädännön tuntemisen ($r=0,384$) sekä sosiaalityöntekijän tavoitettavuuden ($r=0,456$) kanssa. Tämä on loogista, koska tavoitettavuus on osa yhteistyöstä. Samoin yhteistyön toimivuuden kokemus on aineiston perusteella parempi, jos vastaaja tietää pa-

remmin millaista tietoa sosiaalityöntekijä voi jakaa. Sosiaalityöntekijän tavoitettavuus ja tiedon jaon lainsäädännön tunteminen eivät kuitenkaan korreloineet tilastollisesti merkittävästi keskenään.

Lastensuojeluosaaminen ja yhteistyötaidot korreloivat keskenään kohtalaisesti ($r=0,423$). Kumpikaan mittari ei varsinaisesti mittaa vastaajaan osaamista, sillä ne mittaavat vastaajaan kokemusta omista taidoistaan. Samat ihmiset, jotka arvioivat omat yhteistyötaitonsa hyväksi arvioivat myös omat lastensuojeluosaamisen taitonsa hyväksi. Summamuuttujien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä negatiivisia korrelaatioita.

Taulukko 5. Summamuuttujien väliset korrelaatiot

Summamuuttuja	N	1	2	3	4	5
1. Yhteistyön toimivuus	78	-				
2. Tiedon jakaminen	77	0,384**	-			
3. Yhteistyötaidot	78	0,173	0,194	-		
4. Lastensuojeluosaaminen	78	0,033	0,143	0,423**	-	
5. Sos.työntekijän tavoitettavuus	77	0,456**	0,224	0,101	-0.173	-

*. $p < 0,05$, **, $p < 0,01$

5.2.3. ANOVA ja Post Hoc -testit

Summamuuttujien yhteyttä ammattinimikkeeseen ja työkokemukseen testattiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä (Oneway ANOVA). Ammattinimikkeen ja summamuuttujien välillä ei ollut tilastollisesti merkittäviä eroja (Taulukko 6). Opettajan ammattinimike ei tämän aineis-

ton perusteella vaikuta hänen kokemukseensa yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa tai lastensuojeluun liittyvään osaamiseensa. Eroa ei ole myöskään yhteistyötaitoissa. Myös selitysasteet (1,7 %-8,3 %) ovat varsin pieniä.

Taulukko 6. Ammattinimikkeen vaikutus summamuuttujiin

	Aineenopettaja (n=7)	Luokanopettaja (n=25)	Laaja-alainen erityisopettaja (n=18)	Erityisluokanopetta ja (n=26)	F	P	η ² p
	KA (KH)	KA (KH)	KA (KH)	KA (KH)			
Yhteistyötoimivuus	4,25 (0,93)	4,5 (1,25)	4,64 (1,14)	4,29 (1,09)	0,403	0,751	0,017
Tiedonjakaminen	2,95 (1,29)	3,69 (1,36)	3,48 (1,19)	3,93 (1,43)	1,085	0,361	0,044
Yhteistyötaidot	6,17 (0,59)	6,36 (0,59)	6,50 (0,44)	6,22 (0,78)	0,851	0,471	0,034
Lastensuojeluosaaminen	5,44 (1,61)	5,21 (1,16)	5,82 (0,77)	5,91 (0,91)	2,320	0,082	0,083
Sos.työntekijän tavoitettavuus	2,92 (1,21)	4,04 (1,38)	3,72 (1,37)	3,34 (1,55)	1,626	0,191	0,064

Opettajien työkokemus ei vaikuttanut tilastollisesti merkitsevästi heidän kokemukseensa yhteistyön toimivuudesta sosiaalityöntekijän kanssa (taulukko 7). Vaikutusta ei ollut myöskään tiedon jakamiseen liittyvän lainsäädännön hallinnassa, yhteistyötaitoissa tai kokemuksessa sosiaalityöntekijän tavoitettavuudesta. Selitysasteet (2,2%-7,6%) jäävät näissä summamuuttujissa vähäisiksi. Tilastollisesti merkittävä ero oli kuitenkin omassa arvioissa lastensuojeluosaamista ($p < 0,001$). Etan neliö on 0,182 eli työkokemus selittää 18,2 prosenttia lastensuojeluosaamisen vaihtelusta. Games-Howelin testi osoittaa, että tilastollisesti merkitsevä ero on syntynyt 0-2 vuotta opettaneiden ja 3-5 vuotta opettaneiden välille ($p = 0,050$), 0-2 vuotta opettaneiden ja 6-15 vuotta opettaneiden välille ($p < 0,001$) ja 0-2 vuotta opettaneiden sekä yli 15 vuotta opettaneiden välille ($p = 0,014$). Muiden ryhmien välillä ei ollut keskenään tilastollisesti merkitseviä eroja.

Taulukko 7. Työkokemuksen vaikutus summamuuttujiin.

	0-2 Vuotta (n=10)	3-5 Vuotta (n=19)	6-15 Vuotta (n=17)	+15 Vuotta (n=32)	F	P	η ² p
	KA (KH)	KA (KH)	KA (KH)	KA (KH)			
Yhteistyötoimivuus	4,75 (0,85)	4,48 (1,38)	4,48 (1,38)	4,45 (1,13)	0,561	0,642	0,022
Tiedonjakaminen	4,26 (1,52)	3,75 (1,16)	3,35 (1,19)	3,67 (1,34)	0,931	0,430	0,037
Yhteistyötaidot	6,37 (0,65)	6,31 (0,68)	6,24 (0,60)	6,33 (0,62)	0,656	0,582	0,026
Lastensuojeluosaaminen	4,60 (0,96) ^{abc}	5,56 (0,96) ^a	5,74 (1,14) ^b	5,61 (1,08) ^c	5,872	0,001	0,182
Sos.työntekijän tavoitettavuus	4,22 (1,09)	4,16 (1,09)	3,26 (1,16)	3,66 (1,44)	2,002	0,121	0,076

Huomio: Keskiarvot joiden yläindeksissä on sama kirjain eroavat toisistaan tilastollisesti merkittävästi ($P < 0,05$) Games-Howell -testillä

5.3 Avovastaukset

Avovastaukset käsiteltiin kysymyksittäin ja jaettiin teemoihin sen mukaan, mitä niissä mainittiin. Esimerkiksi ensimmäisen kysymyksen vastaukset jaettiin kahdeksaan teemaan niin, että yksi vastaus saattoi liittyä useampaan teemaan samaan aikaan. Teemat koodattiin analyysivaiheessa värikoodein niiden erottelun helpottamiseksi. Seuraavaksi esitellään avovastausten analyysit kysymysteemoittain. Ensimmäiset kaksi avokysymystä liittyivät tiedon jakamiseen. Seuraavat kaksi kysymystä liittyivät yhteistyön toimivuuteen ja toiminnan kehittämiseen. Kyselyn viimeinen kysymys oli avoin kysymys, jossa vastaajat saivat kertoa asioita, jotka kokivat tärkeiksi, mutta eivät tulleet tutkimuskyselyssä esiin.

5.3.1. Tiedon jakaminen

Ensimmäinen avokysymys oli: ”Mikä on mielestäsi opetuksen kannalta olennaista tietoa?” Tähän kysymykseen vastaajia oli 56. Vastaukset jaettiin kahdeksaan teemaan ja yksi vastaus voi olla mukana useammassa teemassa (taulukko 8). Teemat on nimetty seuraavasti: oppimisen tuki, kuka on lapsen huoltaja/yhteyshenkilö, isot muutokset lapsen elämässä, lapsen kotiolot, lastensuojelun toimenpiteet, yksilökohtaiset seikat, kokonaiskuvan painottaminen ja ei tarkkaa määrittelyä/muut seikat.

Kokonaiskuvan painottaminen -teema koostui vastauksista, joissa tietoa haluttiin laajasti, mutta ei määritelty tarkemmin millaisia nämä seikat ovat. Ei tarkkaa määrittelyä/ muut seikat -teeman vastauksia ei voitu jakaa muihin ryhmiin selkeästi. Osa niistä kuvasi yhteistyön käytänteitä tarkemmin.

”Kaikissa niissä yhteistyöpalavereissa, joissa olen ollut mukana on mukana ollut myös vanhempi, ja koen että tällöin minulle on kerrottu enemmän kuin että vanhempi ei olisi ollut mukana. Koen kuitenkin, että palavereissa tulee olla aina läsnä myös oppilaan huoltaja. Näissä palavereissa olen pystynyt kysymään niitä tietoja, jotka olen kokenut kulloinkin tärkeäksi.”

Taulukko 8. Kuinka monesti kukin teema mainittiin ja teeman keskeisimmät huomiot.

Teema	Teemaan kuuluvia vastauksia	Keskeiset asiat
Oppimisen tuki	23	-Tavoitteet koulunkäynnin suhteen. -Oppimisen tuen järjestäminen. -Onko koulunkäynnin tukea koulun ulkopuolella -Miten oppilaan saa parhaiten kouluun? -Opiskelukykyyn vaikuttavat tekijät
Kuka on lapsen huoltaja/yhteyshenkilö?	11	-Missä oppilas asuu? -Yhteys huoltajaan vai sijaisperheeseen? -Haluan tietää, kun oppilaani sijoitetaan kodin ulkopuolelle. -Koulukyydit
Isot muutokset lapsen elämässä	6	-Huostaanotto -Kriisit perheessä
Lapsen kotiolot	19	-Mikä tilanne on kotona; kuka huolehtii lapsesta vai huolehtiiko lapsi muista lapsista? -Perheen tuki koulunkäyntiin -Arjen sujuvuus perheessä.

Lastensuojelun tekemät toimenpiteet	18	-Mitä tukea perhe saa? -Lastensuojeluilmoituksen vaikutukset.
Lapsen yksilökohtaiset huomiot	7	-Diagnoosit -Lääkitykset -Vahvuudet sekä mielenkiinnon kohteet.
Kokonaiskuvan painottaminen	9	
Ei tarkkaa määrittelyä	3	Sekalainen joukko vastauksia

Oppimisen tuki -teeman vastauksissa korostui tieto oppilaan jaksamisesta ja taitotasosta. Opettajat kokivat, että heidän tulisi saada tietää, kuinka paljon oppilaalta voi vaatia. Toisena esiin nousevana teemana olivat tukiratkaisut, joiden yhtenäistäminen nähtiin hyvänä asiana.

”Esimerkiksi tieto siitä, mitä oppilaalta voi vaatia koulutyössä - jos perheen tilanne on kovin raskas ja haastava, se täytyy tietysti ottaa huomioon koulussa.”

Muita esiin nousevia seikkoja olivat koulupoissaoloihin liittyvät seikat. Näitä kysymyksiä olivat esimerkiksi se mitä tehdä, jos oppilas ei tule kouluun ja onko historiassa toimivia ratkaisuja, joilla oppilas on saatu tulemaan kouluun.

”Oppimiseen liittyvät asiat, oppilaan hyvinvointiin liittyvät asiat: esim mitä tukea sovittu, että oppilas saadaan kouluun, jos ongelma on kouluikäymättömyys.”

Tämän teeman vastaukset olivat usein linkittyneitä lapsen kotilot -teemaan (5 vastausta) sekä lastensuojelun tekemät toimenpiteet -teemaan (4 vastausta).

Kuka on nuoren huoltaja/yhteyshenkilö -teemaan kuuluu yksitoista vastausta. Vastauksista näkyi, että opettajat kokivat tärkeäksi tietää, missä lapsi asuu ja kuka vastaa lapsen asioista hänen asuinpaikassaan. Tämän teeman vastaukset kuului aina myös johonkin toiseen teemaan. Tämä

teema oli usein yhdessä oppimisen tuki ja lastensuojelun toimenpiteet teemojen kanssa. Molemmat ilmenivät tämän teeman kanssa neljä kertaa samanaikaisesti.

”Kuka toimii lapsen huoltajana, missä asuu. Kuka vastaa yhteistyöstä koulun kanssa, mitä tavoitteita sosiaalipalvelut ovat asettaneet perheelle suhteessa koulun suorittamiseen ja miten sitä valvotaan.”

”Esim. Joskus on ollut tilanne, että oppilas on sijoitettu muualle, mutta koulu ei ole ollut tietoinen asiasta. - - ”

Lapsen elämän isot muutokset -teemaan kuuluivat kuuden opettajan vastaukset. Käytännössä vastaajat halusivat tietää oppilaiden elämässä olevista akuuteista kriiseistä ja suunnitteilla olevasta tai tapahtuneesta huostaanotosta. Tämä teema esiintyi eniten yhdessä lastensuojelun tekemät toimenpiteet -teeman kanssa. Yhteyksiä löytyi neljästä vastauksesta.

”Opettajan tulisi tietää, millaista tukea oppilas ja perhe saa. Myös erittäin tärkeää olisi tietää esim. Huostaanotosta, mutta sitä ei kerrota opettajalle, ellei opettaja hoksaa sitä kysyä tai vanhempi/sijaisperhe kerro.”

Lapsen kotiolot olivat toiseksi suurin teema. Kuten edellä todettiin, tämä teema linkittyi oppimisen tukemisen teemaan. Opettajat halusivat tietää saako lapsi tukea koulunkäyntiin, onko perhetilanteeseen tullut muutoksia ja onko kotona hankala tilanne, joka saattaa näkyä koulussa.

”Kaikki se, mikä voi vaikuttaa lapsen koulumotivaatioon ja koulunkäyntiin. Jos kotona ollut stressaavia tilanteita niin se heijastuu usein kouluunkin. Jos opettaja tietäisi tilanteista, osaisi suhtautua paremmin esim. läksyihin ja myöhästymisiin/poissaoloihin, ettei vaadi samaa kuin muilta hetkellisesti.”

”Kuka tosiasiallisesti huolehtii nuoresta? Miten huoltajat kykenevät ja haluavat tukea lasta: Arkirytmii eli riittävä lepo, liikuntaa ja ulkoilua, ruokailujen säännöllisyys ja laatu, koulutöiden teko? Somen käyttö eli käytetty aika ja sisällöt? Kodin tunneilmasto. Onko lapsella tukiverkostoa huoltajien lisäksi? Joutuuko lapsi huolehtimaan esim. muista sisaruksista paljon?”

Lastensuojelun tekemät toimenpiteet -teemaan kuului 18 vastausta. Poikkeuksellista ryhmässä oli suuri määrä vastauksia, jotka eivät linkittyneet muihin teemoihin (8). Opettajat kaipasivat tietoa siitä, että onko lastensuojeluilmoitukseen reagoitu sosiaalitoimessa millään tavoin. Osa halusi ylipäättään tietää, saako perhe tukea vai ei, ja osan mielestä oli olennaista tietää myös, millaista tuo mahdollinen tuki on.

"Miten sosiaalityöntekijät tukevat perhettä ja lasta, jotta koulunkäynti sujuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Kun koulusta tehdään lastensuojeluilmoitus, halutaan tietää, miten lapsen tuki järjestetään ja halutaan tehdä yhteistyötä sekä olla ajantasalla lasun¹ toimista perheessä."

"Tieto esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen jälkeen, onko asia varmasti käsittelyssä."

Yksilökohtaiset seikat -teema sisälsi seitsemän vastausta. Opettajat halusivat tietää lapsen yksilökohtaisia tarpeita, kuten diagnoosit ja lääkitykset. Muita esiin nostettuja asioita olivat koulussa mahdollisesti näkyvä päihteiden käyttö, uuden oppilaan mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet. Seitsemästä vastauksesta kuusi linkittyi myös lapsen kotioloihin.

"- - . Mitkä ovat hänen lääkitykset ja mahdolliset oireet yliannostuksessa tai lääkkeiden ottamatta jäämisessä ja mitä silloin voi tehdä."

Kokonaiskuvan painottaminen -teema koostui yksinkertaisista vastauksista, jotka eivät avanneet aihetta tarkemmin. Ryhmässä oli yhdeksän vastausta ja niitä yhdisti ilmaisu siitä, että tietoa haluttiin mahdollisimman laajasti.

"Oikeastaan kaikki, mikä vaikuttaa oppilaan vointiin."

Viimeiseen ei tarkkaan määritettyyn ryhmään jäi kolme vastausta. Yksi vastaaja kuvasi, ettei sosiaalityöntekijällä ole informaatiota, joka on olennaista opetuksen kannalta, mutta on asioita, joita olisi hyvä tietää. Kaksi muuta kuvasivat yhteistyön sujuvan palaverissa, joissa on myös

¹ Aineistossa vastaajat käyttävät lyhennettä "lasu", jolla viitataan kontekstista riippuen lastensuojeluun toimieliemenä tai lastensuojeluilmoitukseen.

oppilaan huoltajat mukana. Heidän mukaansa he ovat saaneet silloin paremmin tietoa itselleen lapsen asioista.

Toinen kysymys antoi opettajille vapauden kertoa, mistä he itse haluaisivat tietoa, vaikka se ei olisikaan opetuksen järjestämisen kannalta olennaista. Tähän kysymykseen vastasi 31 opettajaa. Vastaukset jaettiin samoihin teemoihin kuin edellisessä kysymyksessä. Lapsen huoltajuutta tai yhteyshenkilöä käsitelleeseen teemaan ei tullut tässä kysymyksessä vastauksia. Uutena teemana mukaan tuli Ei tällaista tietoa -teema. Siihen kerättiin vastaukset, joiden mukaan ei ollut sellaista tietoa, joka olisi hyvä tietää, mutta ei ole olennaista opetuksen kannalta. Vastaus ja-kaumat on kuvattu taulukossa 9.

Oppimisen tuki -teema oli pieni tämän kysymyksen osalta. Lapsen kotiolot puolestaan olivat usean vastaajan mielestä asia, joista heidän olisi hyvä saada tietoa, mikäli se olisi mahdollista. Tietoa haluttiin pääasiassa perheen tilanteesta yleisesti ja siitä tuoko se mukanaan räsitus- ta kouluun.

”- - Esim kotitilanne ei välttämättä suoraan vaikuta opetukseen koulussa mutta sillä on välillisesti merkittävä vaikutus.”

Taulukko 9. Kuinka monesti kukin teema mainittiin ja teeman keskeisimmät huomiot.

Teema	Teemaan kuuluvia vastauksia	Keskeiset asiat
Oppimisen tuki	2	Tietojen hyödyntäminen tuen suunnittelussa
Kuka on lapsen huoltaja/yhteishenkilö?	0	-
Lapsen kotiolot	8	-Vaikuttaako perhetilanne oppilaan jaksamiseen -Ovatko huoltajat kasvatuksen suhteen yksimielisiä? -Ketä kotona asuu
Isot muutokset lapsen elämässä	3	-Kuormittavat tekijät -Muutokset, joita lapsi saattaa oireilla
Lastensuojelun tekemät toimenpiteet	3	-Tukitoimet lastensuojelun kautta.
Lapsen yksilökohtaiset huomiot	3	-Luottamussuhdehaasteet -Kiinnostuksen kohteet ja harrastukset
Kokonaiskuvan painottaminen	8	-Kokonaisuus heijastuu koulunkäyntiin
Ei sellaista tietoa	7	Ei tietoa, joka ei olisi olennaista.
Muu	2	

Isot muutokset lapsen elämässä -teema ilmeni aineistossa kolme kertaa. Opettajat kokivat, että olisi hyvä tietää asioista, jotka voivat vaikuttaa nuoren käytökseen tai kykyyn vastaanottaa opetusta.

”Oppilasta mahdollisesti kuormittavat tekijät - ei välttämättä syy, mutta se, jos elämässä tapahtuu jotain sellaista, mikä kuormittaa ja voi vaikuttaa siksi oppimiseen, kuten esim. sijoituspaikan vaihtuminen, poliisitutkinta, oikeudenkäynti, terapian alkaminen tai loppuminen, läheisen kuolema yms.”

Lastensuojelun tekemät toimenpiteet mainittiin kolme kertaa. Nämä vastaajat kokivat, että yhteistyö toimisi paremmin molempiin suuntiin, kun tiedettäisiin, millaista tukea ja painetta oppilas saa koulun ulkopuolelta.

”Yleisesti lapsen saamat tukitoimet, että koulussa osattaisiin paremmin suhtautua lapseen, hänen käytökseensä ja kuormitukseensa.”

Lapsen yksilökohtaiset huomiot -teema sisälsi kolme vastusta. Ne keskittyivät lapsen harrastuksiin ja mielenkiinnon kohteisiin. Yksi vastaaja mainitsi myös oppilaan henkilökohtaiset haasteet.

”Mitä oppilas harrastaa. Mistä oppilas on kiinnostunut; niin positiiviset asiat kuin negatiivisetkin esim. kiinnostus on yläkoululuun siirryttäessä siirtynyt hevosista ulkonäköön, päihteisiin ja seksiin.”

Kokonaiskuvaa piti hyvänä lisätietona kahdeksan vastaajaa. Heidän näkemyksensä mukaan opettaja voi tukea oppilasta sitä paremmin, mitä enemmän hänellä on tietoa lapsesta.

”Kaikki se mikä vaikuttaa oppilaan yleistilanteeseen, koska se heijastuu myös kouluun. Toki ymmärrän, ettei kaikkea tietoa voi jakaa, mutta oppilaan ymmärtämisen kannalta olisi hyödyllistä.”

Seitsemän vastaajan joukko oli sitä mieltä, ettei ole olemassa tietoa, joka olisi hyvä tietää, muttei ole olennaista opetuksen kannalta. Muu kategoriaan jäi kaksi vastaajaa.

”Kuten edellä vastasin, mielestäni kaikki tieto on olennaista ja hyödyllistä.”

”Ei. Yleensä kaikki tieto on olennaista. Jos ei suoraan niin välillisesti kyllä”

Teemojen painotukset muuttuivat, kun opettajilta kysyttiin olennaisia tietoja ja sellaisia tietoja, joita olisi kiva saada tietää, vaikkeivat ne olekaan olennaisia. Taulukko 10 kuvaa vastausten prosenttiosuuksia omasta joukostaan. Aineistosta tuli ilmi, että opettajat pitävät oppimisen tukeen ja yhteyshenkilöön liittyviä asioita opetuksen järjestämisen kannalta olennaisina. Lapsen kotiolot -teeman vastaukset jakoutuivat niin, että ensimmäiseen kysymykseen vastanneista 41,1 prosenttia piti niitä olennaisena asiana opetuksen kannalta. Asiana, joka ei ole olennaista, mutta olisi hyvä tietää teema keräsi 6,5 prosenttia vastauksista. Tietoa lastensuojelun toiminnasta tunnuttiin pidettävän usein olennaisena tietona. Jälkimmäisen kysymyksen vastaajista 22,6 prosenttia piti kaikkea sosiaalityöntekijällä lapsesta olevaa tietoa olennaisena. Tästä ei voi kuitenkaan tehdä merkittäviä johtopäätöksiä, koska joukko on pieni.

Taulukko 10. Teemojen prosenttiosuuden ilmeneminen aineistossa.

Teema	%-osuus vastanneista olennaisista opettajien mielestä	%-osuus vastanneista: ei olennaista, mutta hyvä tietää
Oppimisen tuki	41,1 %	6,5 %
Kuka on lapsen huoltaja/yhteyshenkilö?	19,6 %	0 %
Lapsen kotiolot	33,9 %	25,8 %
Isot muutokset lapsen elämässä	10,7 %	9,7 %
Lastensuojelun tekemät toimenpiteet	32,1 %	9,7 %
Lapsen yksilökohtaiset huomiot	12,5 %	9,7 %
Kokonaiskuvan painottaminen	16,1 %	25,8 %
Ei sellaista tietoa	-	22,6 %
Muu	5,4 %	6,5 %

5.3.2. Yhteistyö ja yhteistyön kehittäminen

Yhteistyö ja yhteistyön kehittäminen -osuuden avovastaukset koostuivat vastauksista kahteen kysymykseen. Kysymykseen ”Mitkä asiat vaikuttavat yhteistyön toimivuuteen sosiaalityöntekijän kanssa?” vastasi 55 opettajaa. Toiseen kysymykseen ”Mitä pitäisi kehittää yhteistyössä koulun ja sosiaalityön välillä?” vastasi 52 opettajaa.

Ensimmäisen kysymyksen osalta aluksi vastaukset jaettiin yhdeksään teemaan, mutta lopulta päädyttiin käyttämään kuutta teemaa, kun ”muuta” kategorian vastaukset siirtyivät tiedonkulku -teemaan, jonka käsitettä laajennettiin. Teemat ammattitaito ja muut sosiaalityöntekijään liittyvät asiat yhdistettiin yhdeksi teemaksi: ammattitaito sekä muut yksilökohtaiset sosiaalityöntekijään liittyvät asiat. Myös salassapitovelvollisuus -teema poistettiin ja yhdistettiin tiedonkulku -teeman sisään. Lopulliset teemat olivat työntekijöiden vaihtuvuus, lastensuojelun resurssit, sosiaalityöntekijän tavoitettavuus, tiedonkulku, yhteistyötaidot ja muut yksilökohtaiset sosiaalityöntekijään liittyvät asiat (taulukko 11). Teemat liittyvät vahvasti toisiinsa ja suurin osa vastauksista liittyy limittäin useampaan eri teemaan.

Taulukko 11. Opettajien kokemukset yhteistyöhön vaikuttavista tekijöistä.

Teeman nimi	Teemaan kuuluvien vastausten määrä	Keskeiset asiat
Työntekijöiden vaihtuvuus	7	-Vaihtuvuus haittaa yhteistyötä -Uudesta työntekijästä ei ilmoiteta kouluille
Resurssit	14	-Yhteyden puute oppilaaseen -Yhteyden puute kouluun -Hyvin resursointi parantaa yhteistyötä.
Tavoitettavuus	18	-Sosiaalityöntekijä on hankala tavoittaa

		-Yhteisten aikataulujen sopiminen on haastavaa
Tiedonkulku	18	-Salassapitovelvollisuus -Yhteydenpidon puute
Yhteistyötaidot	16	-Avoimuus, kuunteleminen -Ohjeiden ristiriitaisuus -Yhteistyön puute
Ammattitaito ja muut sosiaalityöntekijän persoonasta riippuvaiset asiat	16	-Yksilökohtaiset erot -Ammattitaito tai sen puute. -Työpanos -Lapsen edun tavoittelu

Työntekijöiden vaihtuvuus -teema sisälsi seitsemän vastausta, jotka kaikki kuvasivat sitä, että sosiaalityöntekijöiden tiuha vaihtuminen vaikeuttaa yhteistyötä. Tämä teema yhdistyi resurssit -teemaan, sillä kolme seitsemästä vastauksesta liittyi molempiin teemoihin.

”Vaihtuvuus haittaa kaikista eniten yhteistyötä. - -”

Resurssit-teemaan kuului 14 vastausta, joissa mainittiin pääasiassa resurssipulan tuomia haasteita. Osa vastaajista muistutti hyvän resurssoinnin tärkeydestä onnistuneen yhteistyön syntymiseksi. Keskeisimmin haasteina nähtiin liian suuret asiakasmäärät ja täydet kalenterit, jotka vaikeuttavat yhteistyötä. Näin ollen puolet vastauksista liittyi myös tavoitettavuus-teemaan.

”Resurssipula. Sossu² ei esim ollut pitänyt oppilaaseen mitään yhteyttä lähes vuoteen, vaikka tiiviistä tuesta oli sovittu.”

”Sosiaalityöntekijöillä ilmeisesti niin suuri työtaakka, etteivät ehdi olla yhteydessä kouluun. Esimerkiksi kysyä miten koulunkäynti sujuu. Koulu ei taas tiedä, kuka oppilaan asioita hoitaa. Tieto molempiin suuntiin kulkee usein vain vanhempien kautta”

² Sossu on lyhennelmä sosiaalityöntekijästä.

Kuten edellä todettiin resurssit, ja tavoitettavuus ovat linkittyneet keskenään. Tavoitettavuusteemaan kuului 18 vastausta. Ne koostuivat kuvauksista tilanteista, joissa sosiaalityöntekijää ei saa kiinni tai yhteisen palaveriajan sopiminen on haastavaa.

”Sosiaalityön resurssointi, jolla tarkoitan yhteen lapsen/nuoreen käytettävissä olevaa aikaa. Tällä on suora vaikutus tavoitettavuuteen puhelimitse, viesteillä jne.”

Tiedonkulku-teeman osalta iso osa vastauksista käsittelee salassapitovelvollisuutta. Osa opettajista koki, ettei ole lapsen edun mukaista, että kaikki lapsen elämässä olevat viranomaiset eivät saa tietoa siitä, miten lapsella menee. Tärkeänä asiana pidettiin myös avointa keskustelua ja yhteydenpitoa molempiin suuntiin. Osa opettajista myös mainitsi toiveen siitä, että lastensuojeluilmoituksen seuranta olisi parempaa. Teemaan kuului 18 vastausta.

”Tiukka salassapito vaikeuttaa asioiden hoitamista. Miksi ei lapsen ympärillä olevat viranomaiset (myös opettaja) tee enempää yhteistyötä. Opettaja on paljon lapsen kanssa ja tuntee tämän paremmin kuin sossu.”

”Avoin keskustelu lapsen tilanteesta. Tilanne voi koulussa olla hyvinkin erilainen, kuin kotona. Esim käyttäytymisen ongelmat.”

Yhteistyötaidot-teema sisälsi 16 vastausta. Vastauksissa korostettiin kuuntelemista, avoimuutta sekä ammatillista arvostusta. Osa vastaajista toivoi myös sosiaalityöntekijöiltä luottamusta koulun tekemiin ratkaisuihin.

”Avoimuus, rehellisyys, realistiset odotukset, kyky kuunnella ja ymmärtää ei osapuolia. Osaaminen, ymmärrys ja resurssit toteuttaa tarvittavia tukitoimia koulussa ja koulun ulkopuolella.”

”Avoin ja rehellinen kommunikaatio. Se, että opettajan huoli otetaan tosissaan, eikä sitä vähätellä tai sivuuteta.”

Ammattitaito ja muut sosiaalityöntekijän persoonasta riippuvaiset seikat -teema sisälsi kuvauksia sosiaalityöntekijöiden eroista ja siitä kuinka työntekijäkohtaista yhteistyön toimivuus on. Vastauksia tässä teemassa oli 16. Useissa vastauksissa koettiin, että työntekijöiden välillä on

ammattitaito eroja tai suoraan arvostellaan sitä. Vastausten joukossa oli myös kiitosta aktiivisille ja rohkeasti ratkaisuja tekeville työntekijöille.

”Osa työntekijöistä jaksaa paneutua lapsen ja perheen asioihin toisia paremmin. Toisilla on uskallusta enemmän ja toisilla vähemmän.”

”- - Usein myös koetaan, ettei koulun tarvitse tietää tai osallistua palavereihin. Välillä tuntuu, että koulun puolelta opastetaan sosiaalityöntekijöitä työssään. Toki myös poikkeuksia ja asiakkaisiinsa sitoutuneita ja työnsä osaavia sosiaalityöntekijöitä silloin tällöin tulee vastaan.”

Kysymykseen ”Mitä pitäisi kehittää yhteistyössä koulun ja lastensuojelun välillä?” vastasi 52 opettajaa. Aiempien kysymysten tapaan myös nämä vastaukset jaettiin teemoihin. Tämän kysymyksen vastauksissa ne eivät kuitenkaan päällekkäistyneet yhtä paljon kuin edellisissä kysymyksissä. Teemoja oli viisi: tiedonkulku yleisesti, tiedonkulun lainsäädäntö, sosiaalityön resurssit, sosiaalitoimen vastuunottaminen ja yhteisten toimintamallien kehittäminen. Teemaja-kauma on kuvattu taulukossa 12.

Taulukko 12. Opettajien toiveet yhteistyön kehittämisestä

Teeman nimi	teemaan kuuluvia vastauksia	Teeman keskeiset huomiot
Tiedonkulku yleisesti	26	-Yhteydenpito -Avoimuus
Tiedonkulun lainsäädäntö	7	-Muutostoiveet vaitiolovelvollisuuteen liittyen
Sosiaalityön resurssit	7	-Sosiaalityöntekijöiden saatavuus - Resurssipula tukitoimissa
Sosiaalitoimen vastuunottaminen	8	-Sosiaalitoimen pitäisi tarttua toimeen herkemmin
Yhteisten toimintamallien kehittäminen	7	-Rikkonaisen järjestelmän yhtenäistäminen

		-Koulutus molempien toiminnasta
--	--	---------------------------------

Opettajat toivoivat yhteistyön tiimoilta enemmän tiedonkulkua. Vastauksista 63,5 prosenttia käsitteli jollain tasolla tiedonkulun kehittämistä. Osa vastaajista toivoi muutoksia lainsäädäntö-tasolla saakka. Osa uskoi, että nykyisen lainsäädännön puitteissa pystyttäisiin lisäämään mo-lemminpuolista tiedon jakoa.

Yleisesti parempaa tiedonkulkua halunneet opettajat nostivat esiin yhteistyön vuorovaikuttei-suuden. Heidän mielestään sosiaalityöntekijä voi olla välillä itse yhteydessä kouluun ja tapaa-misten tulisi olla säännöllisiä. He myös toivoivat enemmän avoimuutta. Usein avoimuus jäi tarkemmin määrittelemättä sen suhteen, mitä sillä tarkoitetaan.

”Lisää yhteydenpitoa, vuoropuhelua ja yhteistä suunnittelua. Kaikkien roolien, tehtävien ja resurssien parempi ymmärrys kaikilla osapuolilla”

”Lisätä ymmärrystä että yhteistyö on oppilaan etujen mukaista, kuitenkin niin että yh-teistyötä tehdään vanhempien kanssa yhteistyössä. Olen kokenut erittäin antoisana laaja-alaiset yhteistyöpalaverit joihin osallistuu seuraavat tahot: oppilas huoltajien kanssa, opettaja, avustaja, kouluterveydenhoitaja, vammaispalvelunohjaaja, rehtori sekä oppilaan terapeutit”

”Paljon pitäisi kehittää. Välillä tuntuu, että yhteistyötä ei ole vaan sos.toimi hoitaa oman sektorinsa, koulu omansa. Lapsi/nuori pyörittelee molempia omien tarkoitusperiensä mukaan, kun aitoa yhteistyötä ei ole”

Osa vastaajista vaati muutoksia lainsäädäntöön, jotta koulu saisi enemmän tietoa oppilaasta. Vastauksissa nostettiin myös esille se, että opettaja on joka tapauksessa itse myös vaitiolovel-vollinen oppilaan asioista.

”Mielestäni on ihmeellistä jos samaa oppilasta hoitavat ammattilaiset jaotellaan vai-tiolovelvollisuuden nimissä eri puolille.”

Sosiaalityön resurssit nähtiin yhteistyön kehittämiskohteena seitsemässä vastauksessa. Niistä osa käsitteli sosiaalityöntekijöiden täysiä kalentereja. Osa käsitteli asioita, jotka eivät ole suoraan sosiaalipuolen käsissä. Opettajia tuskastuttivat tilanteet, joissa lapselle ei saada apua sosiaalityöntekijästä riippumattomista syistä.

”Lapsille pitäisi saada enemmän tukihenkilöitä niin kouluun kuin muuallekin elämään, esim. hyviä ohjaajia. Lisäksi mielenterveyspalveluiden järkyttävät jonot pitäisi saada purettua. Ei ole sosiaalityön vika, ettei välttämättä ole, mistä antaa apua.”

Kahdeksan vastaajaa koki, ettei sosiaalityö ota vastuuta ja tartu toimeen tarpeeksi tehokkaasti. Kuvauksissa annettiin ymmärtää, että yhteistyötä on yritetty aloittaa, mutta lopputulos ei ole ollut opettajan toivoman kaltainen.

”Ehkä se että sellaista olisi... Sosiaalitoimi voisi edes esittää kiinnostunutta, kun heihin ottaa yhteyttä omasta mielestä aika huolestuttavissakin asioissa. - -”

”No ainakin toiveena olisi, että sosiaalitoimessa ei nosteta käsiä pystyyn. Kun koronakeväänä oppilas ei käynyt koulua, ei lasu johtanut mihinkään toimenpiteisiin. Soitettiin vaan perään, että ei me voida ketään pakottaa kouluun. Olin vähän, että eikai siinä sitten.”

Yhteisten toimintamallien kehittämisen teemaan kuului seitsemän vastausta. Ne kaikki käsitelivät sitä, että koulun ja sosiaalitoimen välille tarvitaan uusia yhdessä sovittuja toimintatapoja. Osa koki, että palvelujärjestelmä on liian rikkonainen ja yksi yhteinen yhteyshenkilö voisi auttaa asiaa.

”Yhteisten toimintatapojen kehittäminen, tutustuminen esim. jo lukuvuoden alussa, konsultaation kehittäminen, omien työtehtävien avaaminen yms.”

”Nykyinen järjestelmä on hyvin rikkonainen ja yhteyttä tulee ottaa useaan eri paikkaan apua saadakseen. Solmutoiminnan kehittäminen olisi hyödyllistä.”

5.3.3. Opettajien muut kommentit

Viimeinen avokysymys kyselylomakkeella oli: ”Muuta, jonka haluat kertoa sosiaalityöntekijän kanssa tehtyyn yhteistyöhön liittyen?”. Vastajia oli 25. Vastaukset käsittelivät aiemmissä kysymyksissä mainittuja teemoja: tiedonkulku, tavoitettavuus/resurssit, yhteistyötaidot sekä vastuunottaminen. Lisäksi joukossa oli vastauksia, joissa kerrotiin hyviä kokemuksia yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa. Edellä mainittuja seikkoja on käsitelty jo aiempien kysymysten osalta, joten tämän kysymyksen vastaukset on jaettu positiivisiin, neutraaleihin ja negatiivisiin.

Näistä vastauksista kuusi oli selkeästi positiivisia, kymmenen neutraaleja ja yhdeksän vastausta oli negatiivisia. Viimeksi mainitun ryhmän vastauksissa ilmeni turhautuminen ja uupuminen yhteistyöhön, koska se ei toimi.

”Omassa kunnassa tehdyt ratkaisut oppilaan hyväksi ovat riittämättömiä ja heikkoja. Koulun näkemykseen ei luoteta. Oppilasta ja usein myötäillään liikaa ja kun opettaja sanoo mielipiteensä ja näkemyksensä, on opettaja paha. Tulee aivan turhaa vastakkainasettelua. Sosiaalipuolelta puuttuu uskallus ja ammattitaito sanoa suoraan huoltajille, missä ongelma on”

”Hankalinta on saada sitä apua lapselle, koska resursseja ei ole. Tämän vuoksi, kun tarve olisi sosiaalityölle, psykiatralle, milloin millekin, olen aina yksin ja paikkaan muiden ammattiryhmien työn puutetta opettajan ammattitaidolla. En ole sossu, sairaanhoitaja, tukihenkilö, psykiatrian päiväosasto pitävä jne....”

”Sosiaalipuolella vaihtuvuus, saamattomuus ja kiinnostamattomuus paistaa täysillä :(”

Neutraali ryhmä kuvasi yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa ajoittain myös haasteiden näkökulmasta, mutta ilman niin voimakasta tunnesidettä kuin edellä ollut negatiivinen ryhmä. Lisäksi kuvauksissa oli sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia yhteistyöstä.

”Minulla on vuosien kokemus lastensuojelun työstä - -. Nämä asiat ovat tuttuja minulle. Siksi toivon, että tulevaisuudessa koulu ja sos.toimi lähentyisi ja toimisi

oikeasti yhteistyössä. Lapsen auttaminen on hankalaa, jos tieto ei oikeasti kulje molempiin suuntiin. Ymmärrän lain. Tähän pitäisi tulla muutosta. Koulu on hyvin oleellinen paikka lapsen elämässä ja opettajat sekä muu henkilökunta. Ihmettelen vähäistä yhteistyötä...”

”Kun olin vielä erityisopettajana ennen - - pestiäni, minulla oli tilaisuus tehdä todella tiivistä yhteistyötä oppilaiden asioissa eri sosiaalityöntekijöiden kanssa. Osa sosiaalityöntekijöistä oli todella pahasti ylikuormittuneita erityisesti jälkihuollon puolella, ja se kyllä näkyi ikävällä tavalla yhteistyön vaikeutena: sosiaalityöntekijää oli vaikea saada tavoitettua, hän ei noudattanut yhteisesti sovittuja asioita, tuli palavereihin myöhässä ja muuta vastaavaa. Toisaalta taas joidenkin sosiaalityöntekijöiden kanssa yhteistyö sujui moitteettomasti, yhteisesti sovituista asioista pidettiin kiinni ja seuranta sujui; silloin myös huoltaja sekä parhaimmillaan myös nuori kokivat, että koulu ja sosiaalityöntekijä tekevät työtä nimenomaan nuoren hyväksi.”

Positiivisessa ryhmässä jaettiin onnistumisen kokemuksia yhteistyöstä.

”Sosiaalityöntekijöiden osaamisessa ja toiminnassa on paljon hajontaa. Pääsääntöisesti kuitenkin kokemus yhteistyöstä on positiivinen ja olen kokenut sen erittäin tärkeäksi osaksi työtäni.”

”Yhteistyö on ollut todella toimivaa, luontevaa ja avointa.”

”Parasta yhteistyössä on se, että SOS.tt soittaa ja kertoo missä lapsen tilanteessa mennään. Tulee hyvä mieli siitä, että tukea ja apua annetaan tai että lapsen puheen todellisuus on tarkistettu ja syytä huoleen ei ollut. Myös palavereissa on hienoa, että koulun henkilökuntaa kuullaan ja heidän/meidän mielipidettä kuullaan. Positiivisen palautteen kuuleminen tuntuu syvällä sydämessä asti! - -”

6 Pohdinta

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaisena opettajat pitävät yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa ja vaikuttiko opettajan ammattinimike tai työkokemus tähän kokemukseen. Tutkielman aineistossa oli huomattavasti enemmän sellaisia opettajia, joilla oli kokemusta yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa kuin opettajia, joilla tällaista kokemusta ei ollut. Vastanneista opettajista valtaosa oli tehnyt yhteistyötä melko paljon. Yhteistyötä oli pääasiassa tehty erilaisissa tapaamisissa. Yli puolet oli tehnyt yhteistyötä lastensuojeluilmoitusta tehdessä tai sellaista käsiteltäessä. Aineenopettajilla ja luokanopettajilla kokemusta yhteistyöstä oli vähemmän kuin erityisluokanopettajilla ja laaja-alaisilla erityisopettajilla.

Tämän tutkielman aineistossa kokemukset yhteistyön onnistumisesta sosiaalityöntekijän kanssa olivat vaihtelevia. Osa vastaajista oli tyytyväisiä, mutta myös tyytymättömiä vastaajia oli huomattava osa. Puustinen-Korhosen (2018a, s. 6) mukaan yhteistyö on sosiaalityön ammattilaisten mielestä parantunut viime vuosina.

Opettajan ammattinimikkeellä ei ollut yhteyttä tyytyväisyyteen sosiaalityöntekijän kanssa tehtyyn yhteistyöhön eikä muihinkaan mitattuihin summamuuttujiin. Opettajan työkokemuksella ei ollut myöskään yhteyttä opettajan kokemukseensa yhteistyöstä, tiedon jakamiseen liittyvän lainsäädännön hallintaan, yhteistyötaitoihin tai kokemukseen sosiaalityöntekijän tavoitettavuudesta. Uudet opettajat pitivät omia lastensuojelutaitojaan heikompina kuin kokeneemmat opettajat. Tämä saattaa selittyä kokemuksen puutteella.

Vastaajat saivat tiedon jakamiseen liittyvän lainsäädännön tuntemista mitanneella summamuuttujalla varsin pienen keskiarvon ($KA=3,66$). Vaikuttaa siltä, etteivät opettajat tiedä millaista tietoa he voivat sosiaalityöntekijältä saada. Tiedon jakamiseen liittyvän lainsäädännön tunteminen ja yhteistyön toimivuus olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä toisiinsa ($r=0,384$). Ne opettajat, jotka tunsivat tiedon jakamisen lainsäädännön paremmin, pitivät yhteistyötään sosiaalityöntekijän kanssa onnistuneempana.

Tiedon kulkuun liittyvissä avovastauksissa opettajat pitivät monia asioita opetuksen kannalta oleellisina. Opettajien vastauksissa korostuivat maininnat oppimisen tuesta, lapsen kotiloloista

ja lastensuojelun tekemistä toimenpiteistä. Tietoa haluttiin siis varsin kattavasti, ja osa vastaajista totesi haluavansa tietää lapsen tilanteesta kaiken. Opetushallituksen (2016, s. 81) mukaan tietoa luovuttavan tahon on harkittava, onko tieto sellaista välttämätöntä tietoa, joka on tarpeen oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Opetushallitus toteaa, että luovutettava tieto voi koskea esimerkiksi oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetuksessa huomioon. Vain muutama tämän aineiston vastaajista mietti turvallisuutta koskevaa näkökulmaa kirjoittaessaan opetuksen kannalta olennaisesta tiedosta. Toisaalta lapsen huoltajan/yhteyshenkilön pohdinta voi liittyä tähän etenkin pienempien oppilaiden osalta.

Useat vastaajat totesivat avovastauksissa, että sosiaalityöntekijän pitäisi vähintäänkin ilmoittaa, että lastensuojeluilmoitus on otettu käsittelyyn. Puustinen-Korhosen mukaan (2013, s. 13) kolme neljästä sosiaalityöntekijästä on sitä mieltä, että lastensuojeluilmoituksen tehneen viranomaisen pitäisi saada tietoa siitä, onko asia otettu käsittelyyn lastensuojelussa. Berg-Toroin (2012) mukaan näin ei kuitenkaan saa toimia. Osa tämän tutkielman vastaajista vaati vastauksissaan lakimuutoksia vaitiolomuurien purkamiseksi.

Opettajilta kysyttiin, millainen tieto on hyödyllistä olematta olennaista opetuksen kannalta. Vastauksista oli havaittavissa samoja teemoja kuin edellisessä kysymyksessä. Huomattavaa oli se, että oppimisen tuki ja lapsen huoltajaan/yhteyshenkilöön liittyvät teemat pienenevät suhteellisesti huomattavasti. Näitä pidettiin selvästi olennaisena asiana opetuksen järjestämisen kannalta. Osa opettajista koki, että kaikki tieto, jota sosiaalityöntekijällä on hallussaan, on opetuksen kannalta olennaista. Puustinen-Korhosen (2013, s. 13) mukaan 43 prosenttia sosiaalityöntekijöistä on sitä mieltä, että viranomaisten tiedonvaihdossa on parantamisen varaa.

Yhteistyöhön vaikuttavina tekijöinä opettajat pitivät sosiaalityöntekijän tavoitettavuutta, sosiaalityön resursseja, työntekijän yhteistyötaitoja, tiedon kulkua ja sosiaalityöntekijän ammattitaitoa. Vastauksista on havaittavissa se, että osa opettajista koki yhteistyön onnistumisen olevan liiaksi riippuvaista sosiaalityöntekijästä henkilönä.

Lastensuojelun resurssien puute oli yksi eniten vastauksia kerännyt teema avovastauksissa. Opettajat kokivat resurssien puutteen haittaavan yhteistyötä, koska sosiaalityöntekijä on vaikea

tavoittaa ja saada tapaamisiin eikä lapsi saa tarvitsemaansa apua. Jahnukainen ja kumppanit (2012) ja Puustinen-Korhonen (2018b) toteavat lastensuojelun toimivan usein vähäisillä resursseilla asiakasmäärän nähden Heinon (2010, s.5) mukaan sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta resurssien puute aiheuttaa sen, että työntekijät joutuvat keskittymään perustyöhön ja yhteistyö jää vähemmälle Puustinen-Korhonen (2018b, s. 32) tarkentaa, että lastensuojelun suuri kuormitus on laaja ongelma. Hänen mukaansa palvelujärjestelmää on muutettava niin, etteivät kaikki tahot lähetä asiakkaita lastensuojeluun omien puutteellisten resurssiensa takia.

Muutamassa vastauksessa esiin nousivat ristiriitaiset ohjeistukset lastensuojeluilmoituksen tekemisen tiimoilta. Tällaisten tilanteiden koettiin vesittävän koko yhteistyön.

” - - olen myös kohdannut sosiaalityöntekijöitä - - joiden näkemys eroaa huomattavasti opetuksen järjestäjän näkemyksestä, vaikka kyseessä on puhtaasti opetuksen liittyvät asiat. Mielestäni sosiaalityöntekijällä ei ole kompetenssia arvioida mitä koulussa tulee opettaa ja mitä voi jättää opiskelematta. Esimerkiksi olen ollut tilanteessa, jossa työntekijä on ilmaissut huoltajalle, ettei lastensuojeluilmoitusta olisi pitänyt tehdä. Kyseessä toistuvat poissaolot ilman selkeää syytä. Kyseessä on kuitenkin vain palvelutarpeen arviointi, jonka perusteella arvioidaan tarvetta. Lopputulos voi siis olla, ettei palvelua tarvita. Mielestäni kun huoli herää, minulla on aina velvollisuus toimia. Tällainen vesittää toimivaa yhteistyötä sekä kodin että sosiaalityön suuntaan. ”

” - - Ristiriitoja annetuissa ohjeistuksissa, esim. poissaoloista tehdään säännöllisiä lasuja, jotkut pyytävät tekemään ja jotku sanovat ettei niillä ole vaikutusta. ”

Yllä olevat lainaukset ovat osoituksia yhteisten toimintamallien puutteesta. Puustinen-Korhosen (2018a, s.7) mukaan sosiaalityöntekijät kaipaavat selkeämpiä yhteistyömalleja koulujen kanssa toimintaan. Yli puolet hänen tutkimukseensa vastanneista arvioi, että viranomaisyhteistyössä on parannettavaa. Osa tämän tutkielman vastaajista kaipasi yhteisten toimintamallien kehittämistä.

Lastensuojeluilmoitukset saivat runsaasti mainintoja aineistossa ja niistä näkyy ajoittain opettajien ja sosiaalityöntekijöiden erilaiset näkemykset asioiden hoitamisesta.

”Minusta sosiaalityöntekijän pitäisi olla aina yhteydessä kouluun lastensuojeluilmoituksen saatuaan koulun toimesta. Opettajalla on varmasti lisäinfoa, jota ei ole kirjoittanut paperiin.”

Puustinen-Korhosen (2013, s. 13, 20–21) tutkimustulokset osoittavat, että lastensuojelussa koetaan haasteena se, että yhteistyötahot kuten koulu antavat tietoa paljon suullisesti, muttei kirjallisesti. Hän lisää, että lastensuojelun näkökulmasta tietoa ei tässä tapauksessa ole virallisesti olemassa. Hänen mukaansa vain kirjallisen tiedon pohjalta toiminta voidaan perustella, mutta suullisesti annettu tieto tähän ei riitä. Kontio (2013, s. 128) huomauttaa, että oppilashuoltoryhmissä kaikki tarjottu tuki kirjataan näkyväksi lastensuojelua varten. Osa tämän tutkielman vastaajista vaikutti ajattelevan, että asiat on helpompi kertoa lastensuojeluun suullisesti.

Yhteistyön kehittämisen kannalta opettajat pitivät tärkeimpänä asiana tiedon kulun kehittämistä. Osalle riitti nykyisten toiminnan kehittäminen, osa halusi uusia toimintamalleja ja joukossa oli vastaajia, jotka vaativat lainsäädäntötason muutoksia. Ylipäättään haasteet yhteistyössä nivoutuivat vastausten perusteella usein tiedon jakamisen vaikeuteen.

Ojalan (2017, s. 97) mukaan opettajat eivät halua tukea omiin tunne- ja vuorovaikutustaitoihinsa. Hän epäili sen johtuvan siitä, että opettajat uskovat omaavansa riittävät vuorovaikutustaidot aikuisten ja lasten kohtaamiseen. Tässä tutkielmassa saatiin samankaltaisia tuloksia opettajien ryhmäytötaitoja mittaavan summamuuttujan saadessa hyvin korkean keskiarvon. Yhteistyötaitojen suuri arvo oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä ($r=0,423$) oman lastensuojelu osaamisen kanssa. Tämä saattaa johtua itseluottamus eroista.

6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Kiviniemen (2018) mukaan tutkimuksen raportointi on merkittävä osa sen luotettavuutta. Hänen mukaansa heikosti tehty tutkimus saatetaan pelastaa hyvällä raportoinnilla ja päinvastoin. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan tämä korostuu etenkin laadullisessa analyysissä. Tässä

tutkimuksessa pyrittiin kuvaamaan tutkimuksen vaiheet mahdollisimman tarkasti ja objektiivisesti.

Tutkijan on pohdittava vaikuttaako sosiaalisen median käyttö aineiston keruussa saatuun näytteeseen (Valli & Perkkilä, 2018). Tämän tutkielman osalta valitut Facebook-ryhmät vaikuttivat niin, että erityisopettajien osuus vastaajista oli suhteessa suuri ja aineenopettajien pieni. Minulla ei ole pääsyä ryhmiin, jotka koostuisivat aineenopettajista, joten heidän osuutensa vastaajista jäi vähäiseksi. Tämän vaikutus tutkimuksen luotettavuuteen lienee vähäinen.

Pieni otoskoko saattaa aiheuttaa sen, ettei tilastollisesti merkitseviä eroja ole, koska kuhunkin ryhmään ei saada tarpeeksi vastaajia (Heikkilä, 2014, s. 43–44). On syytä pohtia olisiko suurempi otoskoko vaikuttanut tuloksiin. Nyt aineenopettajien ryhmä oli pieni ($n=8$). Opettajan työkokemukseen liittyvät erot olivat kuitenkin tilastollisesti niin merkitseviä, että tähän suuntaan harhaa tuskin on syntynyt.

Summamuuttujien Cronbachin alfa arvot on raportoitu sivulla 24. Summamuuttujien reliabilitetti oli joko hyvä, tyydyttävä tai välttävä muuttujasta riippuen. Sosiaalityöntekijän tavoitettavuutta mitanneessa summamuuttujassa jouduttiin poistamaan muuttuja. Tämä ei kuitenkaan laskenut muuttujan validiteettia merkittävästi, koska mitattava asia pysyi hyvin samana. Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuudelle olisi ollut ehkä tarpeen rakentaa oma mittari. Tutkimuksen tilastollisen testaamisen menetelmät olivat perusteltuja. Tilastollinen merkitsevyys pysyi muuttumattomana, vaikka outlier-arvot koodattiin lähemmäksi muuta joukkoa. Kruskal-Wallis testin toisti lähes kaikki samat tilastollisesti merkitsevät erot, joten tutkielmassa saatuja tuloksia voidaan pitää luotettavina. Sillä ei löytynyt tilastollisesti merkitsevää eroa 0–2 vuotta opettaneiden ja 3–5 vuotta opettaneiden opettajien välillä.

Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa vastaajien määrän ei tarvitse olla kovin suuri, jotta otos on tutkijalle edullinen. Heidän mukaansa laajassa haastattelussa jopa kaksi voi riittää. Heidän mukaansa on tärkeämpää, että aineistosta pystyy rakentamaan teoreettisesti kestäviä näkökulmia. Tässä aineistossa avokysymyksiin vastattiin odotetusti vähemmän kuin Likert-asteikon väittämiin. Vastaajien määrä vaihteli kysymyksestä riippuen 25–

56 välillä. Tällaisena kvantitatiivista aineistoa täydentävänä joukkona vastauksia oli riittävästi teoreettisesti kestävien näkökulmien tarkastelemiseen.

Eskolan ja Suorannan (1998) sekä Braunin ja Clarken (2016) mukaan laadullisen tutkimuksessa riittävän aineistokoon yksiselitteinen arviointi on haastavaa. He toteavat, että riittävän suuressa aineistossa ei jää uusia teemoja käsittelemättä. Tämän tutkielman osalta kuhunkin merkittävään teemaan avokysymyksissä tuli niin monta vastausta, että aineistokokoa voidaan pitää riittävänä. Vastauksia ilman omaa teemaa ei juurikaan ollut.

Mikäli tutkimuksen teoria ei tue saatuja tutkimustuloksia, on mietittävä, oliko virhe teoriassa, tutkimusmenetelmissä vai molemmissa (Eskola & Suoranta 1998). Tämän tutkielman osalta tulokset ovat yhteneväisiä aiempien tutkimuksien kanssa. Laine (2018) sanoo, että tutkimuksen tekemiseen vaikuttaa aina tutkijan omat käsitykset aiheesta. Hänen mukaansa tämä näkyy tulosten tulkinnassa ja käsitteiden määrittelyssä. Tämä koskee myös tätä tutkimusta. Minulla itselläni ei ole henkilökohtaista kokemusta yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa. Pohjatieto on kerätty tutkimuskirjallisuudesta.

Laadullisia aineistoja tutkittaessa tulee muistaa ja hyväksyä, että tutkija itse on tärkeä tutkimusväline, joten aineisto on alisteinen hänen subjektiiviselle tulkinnalleen (Eskola ja Suoranta, 1998). Laine (2018) muistuttaa, että aiemmat tutkimukset samasta aiheesta eivät saa vaikuttaa liikaa kysymysten asetteluun, mutta ne ovat olennainen osa tutkimustulosten tulkintaa. Tässä tutkielmassa summamuuttujat oli tehty aiempien tutkimusten pohjalta, jotta niiden validiteetti pysyi hyvänä. Avovastaukset täydentävät niitä, ja niiden käsittelyssä otettiin huomioon aiempaa tutkimuskirjallisuutta.

6.2 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Tässä tutkielmassa selvitettiin opettajien kokemuksia yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa. Valtaosa vastanneista oli tehnyt yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa ja kokemukset yhteistyön toimivuudesta vaihtelivat. Valtaosan mielestä yhteistyö sujui hyvin, mutta aineistossa oli myös joukko vastaajia, jotka olivat eri mieltä. Vasta-aloittaneet opettajat kokivat tietonsa ja

taitonsa muita opettajia heikommiksi lastensuojeluun liittyvissä asioissa, kuten lastensuojeluilmoituksen tekemisessä.

Avovastauksista ja tiedon jakamiseen liittyvän lainsäädännön tuntemista mitanneen summa-
muuttujan keskiarvosta voidaan päätellä, että opettajat eivät tiedä, millaista tietoa sosiaalityöntekijä todellisuudessa heille voi jakaa. Opettajat halusivat tietoa lastensuojelun tekemistä toimenpiteistä sekä lapsen kotiloista. Eli he odottivat saavansa sosiaalityöntekijältä tietoa, jota hän ei voinut opettajille lain mukaan antaa. Pearssonin korrelaatiokertoimen perusteella tämä vaikuttaa yhteistyön kokemukseen.

Opettajien esiin nostamat haasteet yhteisössä olivat hyvin samankaltaisia kuin sosiaalityöntekijöiden aiemmissa tutkimuksissa esiin nostamat seikat. Molemmat osapuolet lähestyvät samoja haasteita omista näkökulmistaan. Osapuolten välillä tuntuu olevan paljon ymmärtämättömyyttä. Jotta opettajien ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyötä voitaisiin tulevaisuudessa kehittää, pitäisi tätä ymmärtämättömyyttä pyrkiä tulevaisuudessa systemaattisesti purkamaan ja ennaltaehkäisemään. Lastensuojelua tulisi käsitellä enemmän opettajankoulutuksessa ja vastaavasti sosiaalialan koulutuksissa olisi hyvä nostaa esille koulujen toimintatapoja.

Koska uransa alussa olevat opettajat pitivät omaa lastensuojeluosaamistaan heikompana kuin kokeneemmat kollegansa, olisi syytä selvittää, onko kyse vain uran alun epävarmuustekijästä, vai kokevatko opettajaopiskelijat saavansa tarpeeksi tietoa lastensuojelun toiminnasta ja yhteistyöstä sen kanssa. Toisaalta olisi mielenkiintoista tutkia yhteistyötä niin, että aineisto koostuisi sekä opettajien että sosiaalityöntekijöiden näkemyksistä, ja näitä näkemyksiä olisi mahdollista tarkastella rinnakkain. Se tarjoaisi hedelmällisen tarttumispinnan kummankin osapuolen kipukohtiin yhteistyössä ja mahdollisesti avaisi reittejä niiden korjaamiseen. Jatkotutkimusta olisi myös syytä tehdä opettajien tiedoista liittyen lastensuojelun toimintaan. Tämän tutkimusidea syntyi tämän aineiston pohjalta, koska opettajien omat käsitykset heidän tiedoistansa ja taidoistansa eivät vaikuta kohtaavan heidän todellisten tietämyksensä kanssa.

Lähteet

- Alasuutari, P., (1999), *Laadullinen tutkimus*. 3. Uudistettu painos. Osuuskunta Vastapaino.
- Bardy, M., (2013), Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa: M. Bardy (toim.), *Lastensuojelun ytimessä*. Neljäs painos. (s. 48–70) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Berg-Toroi, H., (2012), Lastensuojelun ja koulun yhteistyö. Teoksessa: M. Stömber-Jakka & T. Karttunen (toim.), *Sosiaalityön haasteet: Tukea ammattilaisten arkeen*. (s. 253–273) PS-Kustannus.
- Braun, V. & Clarke, V., (2016), (Mis)conceptualizing themes, thematic analysis, and other problems with Fugard and Potts' (2015) sample size tool for thematic analysis. Julkaisussa: *International Journal of Social Research and Methodology*. 9(6), 739-743. <https://doi.org/10.1080/13645579.2016.1195588>
- Emmel, N., (2015), Themes, variables, and the limits to calculating sample size in qualitative research: a response to Fugard and Totts. Julkaisussa: *International Journal of Social Research and Methodology*. 18(6), 685-686. <https://doi.org/10.1080/13645579.2015.1005457>
- Eskola, J., Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tukijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (s. 209–231) PS-Kustannus.
- Eskola, J. & Suoranta, J., (1998), *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. E-Kirja. Vastapaino.
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th edition.). SAGE
- Field, A. P. k., Miles, J. & Field, Z. (2012). *Discovering statistics using R*. SAGE.
- Fugard, A. & Potts, H., (2015), Supporting thinking of sample sizes for thematic analyses: a quantitative tool. Julkaisussa: *International Journal of Social Research and Methodology*. 18(6) 669-684. <https://doi.org/10.1080/13645579.2015.1005453>
- Heino, T., (2007), *Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana*. Työpapereita 30/2007 Stakes.
- Heino, T., (2013), Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa: M. Bardy (toim.), *Lastensuojelun ytimessä*. Neljäs painos. (s. 84–107) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

- Heino, T., Heinonen, H., Koskimies, M., Nousiainen, K., Paasivirta, A., Pitkänen, S., Pyhäjoki, J., Tarvainen, T. & Vehviläinen, J., (2010), *Moniammatilliset ohjaus- ja palveluverkostot lasten ja nuorten suojelussa*. 4:2010 Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. Haettu osoitteesta: http://www.socca.fi/files/2344/Moniammatilliset_ohjaus-_ja_palveluverkostot_lasten_ja_nuorten_suojelussa_.pdf
- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M. & Rajala, R., (2016), *Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen (2014–2015) päätulokset*. THL- Raportti 3/2016, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
- Heino, T. & Oranen, M., (2012), Lastensuojelun asiakkaiden koulunkäynti – erityistäkö? Teoksessa: Jahnukainen, M., (toim.), (2012), *Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa* (s. 217–248). Vastapaino, Lastensuojelun keskusliitto.
- Heinonen, H. & Sinko, P., (2013), Sosiaalityöntekijät lastensuojeluprosessia johtamassa. Teoksessa: M. Bardy (toim.), *Lastensuojelun ytimessä*. (s. 121–132) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Neljäs uudistettu painos.
- Hiitola, J., (2008), *Selvitys vuonna 2006 huostaanotetuista ja sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista*. Työpapereita 21/2008, Stakes.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P (2009), *Tutki ja kirjoita*. 15. uudistettu painos. Kustannusyhtiö Tammi.
- Hämeen-Anttila, L., (2017), Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Teoksessa: A. Kanaoja, M. Lähteinen & P. Marjamäki (toim.), *Sosiaalityön käsikirja*. 4. Uudistettu painos, (s. 216–246) Tietosanoma Oy
- Jahnukainen, M., Kivirauma, T., Pösö, T. & Heinonen, H., (2012), Erityisopetuksen ja lastensuojelun kehitys ja nykytila. Teoksessa: M. Jahnukainen (toim.), *Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa*. (s. 15–56) Vastapaino, Lastensuojelun keskusliitto.
- Kanaoja, A., Lavikainen, M. & Oranen, M., (2013), *Toimiva lastensuojelu, selvitysryhmän loppuraportti*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:19. Haettu osoitteesta: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74483/Toimiva%20lastensuojelu%20loppuraportti_final_19062013.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Kanaoja, A. & Lähteinen, S., (2017), Tutkiminen ja kehittäminen sosiaalialalla. Teoksessa: A. Kanaoja, M. Lähteinen & P. Marjamäki, P (toim.) *Sosiaalityön käsikirja*. (s. 487–501) Tietosanoma Oy, 4. uudistettu painos.
- Kohonen, I., Kuula-Luumi, A. & Spoof, S-K., (2019), *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Tutkimus Eettinen neuvottelukunta. Haettu osoitteesta: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf?_ga=2.202271185.1304234284.1643284820-1995258658.1643284820
- Kiviniemi, K., (2018), Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa; R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (s. 73–87) PS-Kustannus.
- Kontio, M., (2013) *Jaetun ymmärryksen rakentuminen moniammatillisissa oppilashuoltoryhmien kokouksissa*. Oulun yliopisto, Juvenes Print.
- Korpela, N., (2012), Onhan meillä se kuraattori tekemässä sitä oppilashuoltoa. Teoksessa: M. Stömber-Jakka & T. Karttunen (toim.), *Sosiaalityön haasteet: Tukea ammattilaisten arkeen*. (s. 274–294) Ps-Kustannus.
- Kuoppala, T. & Säkkinen, S., (2011) *Lastensuojelu 2010*. Terveyden ja Hyvinvoinnin Laitos; Tilastoraportti 29/2011. Haettu osoitteesta: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80059/Tr29_11.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kuoppala, T., Forsell, M. & Säkkinen, S. (2019), *Lastensuojelu 2018*. Terveyden ja Hyvinvoinnin Laitos; Tilastoraportti 23: 2019. Haettu osoitteesta: <https://www.julkari.fi/handle/10024/138211>
- Laine, T., (2018), Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa; R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (S. 29–50) PS-Kustannus.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812. Haettu osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812#L3P14a>
- Lastensuojelulaki 417/2007. Haettu osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

- Metsämuuronen, J., (2000) *SPSS aloittelevan tutkijan käytössä*. Metodologia -sarja 5. International Methelp Ky.
- Metsämuuronen, J., (2002) *Mittarin rakentaminen ja testiteorian perusteet*. Metodologia sarja 6. 2. Uudistettu painos. International Methelp Ky,
- Metsämuuronen, J., (2004), *Pienten aineistojen analyysi – Parametrittomien menetelmien perusteet ihmistieteissä*. Metodologia-sarja 9. International Methelp Ky.
- Metsämuuronen, J., (2008), *Monimuuttujamenetelmien perusteet*. Metodologia-sarja 7. International Methelp Ky.
- Metsämuuronen, J., (2018), Pienten aineistojen tilastollinen testaaminen. Teoksessa: R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (s. 276–297) PS-Kustannus
- Münger, A & Markström, A., (2019), School and Child Protection Services Professionals' Views on the school's Mission and Responsibilities for Children Living with Domestic Violence – Tensions and Gaps. Julkaisussa: *Journal of Family Violence* 2019 (34) 385-398. <https://doi.org/10.1007/s10896-019-00035-5>
- Nancarrow, S., Booth, A., Ariss, S., Smith, T., Enderby, P. & Roots, A., (2013), Ten principles of good interdisciplinary team work. Julkaisussa: *Human Resources for Health*. 1(11). <https://doi.org/10.1186/1478-4491-11-19>
- Nohilly, M., (2019), Cultures of Care in Primary Care Schools in Ireland that Support Child Protection Work. Julkaisussa: *Child Abuse Review*. 28(4) 261-272. <https://doi.org/10.1002/car.2575>
- Osborne, J. & Overbay, A., (2004), The power of outliers (and why researchers should ALWAYS check for them). Julkaisussa: *Practical Assessment, Research and Evaluation*. 9(1). <https://doi.org/10.7275/qf69-7k43>
- Ojala, T., (2017), *Kun perusopetuksen oppilaat oireilevat psyykkisesti. Opettajien kokemuksia*. Jyväskylä University Printing House. Opetushallitus, (2016), *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Neljäs painos. Next Print Oy. Haettu osoitteesta: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Haettu osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- Paavola, A., Honkavaara, P., Muuronen, K., Mäkinen, P., Tolonen, M. & Varsa, M., (2010), *Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelulain vaikutukset eri ammattiryhmien toimintatapoihin: Mikä toimii, mikä takkuaa, mitä pitäisi kehittää?* Lastensuojelun keskusliitto. Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos. Haettu osoitteesta: https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf
- Puustinen-Korhonen, A. (2013), *Lastensuojelun kuntakyselyn tulokset*. Kuntaliitto. Haettu osoitteesta: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Lastensuojelun-kuntakysely-2013_0.pdf
- Puustinen-Korhonen, A., (2018a), *Maakunnallistuva lastensuojelu 1-osaraportti: Lapsen pahoinpitely- ja seksuaalirikosepäilyjen selvittäminen ja siihen liittyvät terveydenhuollon tutkimukset – Lastensuojelun kuntakyselyn 2017 syventävää tarkastelua maakunnittain tilanne ja jatkosuosituksia*. Dia-esitys. Kuntaliitto. Haettu osoitteesta: <http://docplayer.fi/104638705-Lastensuojelun-kuntakyselyn-2017-syventavaa-tarkastelua-maakunnittainen-tilanne-ja-jatkosuosituksia.html>
- Puustinen-Korhonen, A., (2018b), *Lastensuojelun 2017 kuntakyselyn tuloksia – Tiedotustilaisuus 1.2.2018. Raportti*. Suomen Kuntaliitto. Haettu osoitteesta: <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Lastensuojelun-kuntakyselyn-keskeisimm%C3%A4t-tulokset-raportti-01022018.pdf>
- Räty, T., (2015), *Lastensuojelulaki – Käytäntö ja soveltaminen*. Edita
- Reuterswärd, M. & Hylander, I., (2017), Shared responsibility: school nurses' experience of collaborating in school based interprofessional teams. Julkaisussa: *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. 31(2) 253-262. <https://doi.org/10.1111/scs.12337>
- Seikkula, J. & Arnkil, T. (2009), *Dialoginen verkostotyö*. Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos, Esa Print Oy. Haettu osoitteesta: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/79883/93ae45f6-b7c4-403f-9dff-643b813972bf.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Sosiaalihuoltolaki 2014/1301. Haettu osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L4P40>
- Teräs, M. & Toiviainen, H., (2014), Kehittävä teema-analyysi kasvatustieteen tutkimusmenetelmänä. Julkaisussa: *Aikuiskasvatus*.2/2014 (s. 84–95)
- Tilastokeskus, (2022), *Suomi lukuina: Väestö ja yhteiskunta*. Viitattu: 29.4.2022. Haettu osoitteesta: https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#Lapsiperheet%20ja%20lasten%20m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4
- Välivaara, C., (2018), Sisukas pärjää aina? -koulun ja lastensuojelun yhdyspinnoilla. Teoksessa: P. Petrelius. & P. Erikson (toim.), *Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa*. (s. 181–187) Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. Haettu osoitteesta: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tietosuojavaltuutetun toimisto (2022), Tietosuojavaltuutetun toimisto / Organisaatiot/ Henkilötietojen käsittely. Viitattu 23.2.2022. Saatavilla osoitteessa: <https://tietosuoja.fi/henkilotietojen-kasittely>
- Valli, R., (2018a), Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa: R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (s. 92–116) PS-Kustannus.
- Valli, R., (2018b), Numerot ja niiden tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Teoksessa: R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (s. 248–260) PS-Kustannus.
- Valli, R., (2018c), Vastausten tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Teoksessa: R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (s. 261–275) PS-Kustannus.
- Valli, R. & Perkkilä, P., (2018), Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa: R. Valli, (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (s. 117–128) PS-Kustannus.

- Vastamäki, J. & Valli, R., (2018), Tutkimusasetelma ja mittareiden valinta kyselylomaketutkimuksessa. Teoksessa: R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (s. 129–141) PS-Kustannus.
- Vilka, H., (2018), Havainnot ja havainnointimenetelmät tutkimuksessa. Teoksessa: R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (s. 156–173) PS-Kustannus
- Wallin, A., (2011), *Sosiaalityö koulussa avaimia hyvinvointiin*. Tietosanoma

Liite 1

Tutkimus opettajien kokemuksista yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää opettajien kokemuksia yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa. Huomioithan, että voit vastata kyselyyn, vaikka sinulla olisikaan vielä kokemusta yhteistyöstä. Vastauksia kaivataan mahdollisimman monipuolisesti. Samalla kyselyssä tutkitaan opettajien kokemuksia yhteistyöstä ja opettajien tietämystä sosiaalityön toimintaperiaatteista. Kyselyyn vastaamiseen menee 5-10 minuuttia. Kyselyssä ei kerätä henkilötietoja ja vastaukset annetaan nimettömänä. Kyselyn voi keskeyttää milloin tahansa. Tässä tutkimuksessa kerättyjä tietoja käytetään ainoastaan pro gradu-tutkimukseni aineistona, eikä niitä jaeta ulkopuolisille. Vastaamalla kyselyyn annat luvan vastaustesi käyttöön tutkimuksessa.

Mikäli sinulla on kysyttävää tutkimukseen liittyen voit olla minuun yhteydessä:
jarkko.karppinen@student oulu.fi

Kiitos jo etukäteen vastaamisesta!

1. Ammatiltani olen: *

- Luokanopettaja
- Aineenopettaja
- Laaja-alainen erityisopettaja
- Erityisluokanopettaja
- Varhaiskasvatuksen opettaja
- Resurssiopettaja
- Tuntiopettaja
- Varhaiserityisopettaja

2. Olen toiminut opettajana: *

- 0-2 vuotta
- 3-5 vuotta
- 6-10 vuotta

15+ vuotta

3. Olen tehnyt urani aikana yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa oppilaisiini liittyen: (Esim. lastensuojeluilmoituksen teko) *

- En ollenkaan
 Kerran
 Muutamia kertoja
 Jonkin verran
 Useasti
 Paljon

Kysymyksen säännöt

Olen tehnyt urani aikana yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa oppilaisiini liittyen: (Esim. lastensuojeluilmoituksen teko)

En ollenkaan

Sääntö: Hyppää kysymykseen

Jos vaihtoehto on valittu Hyppää kysymykseen Tiedän, milloin minun on oltava yhteydessä sosiaalihuoltoon.

Kerran

Ei vaihtoehdon sääntöjä

Muutamia kertoja

Ei vaihtoehdon sääntöjä

Jonkin verran

Ei vaihtoehdon sääntöjä

Useasti

Ei vaihtoehdon sääntöjä

Paljon

Ei vaihtoehdon sääntöjä

8. Tehdyt ratkaisut ovat olleet mielestäni hyödyllisiä. *

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
-------------------	---	---	---	---	---	---------------------	---------------

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Koen saaneeni tarpeeksi tietoa tekemieni lastensuojeluilmoitusten seurauksista.

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Koen, että yhteistyöpalaverissa olen saanut opetuksen kannalta olennaisen tiedon oppilaastani sosiaalityöntekijältä.

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Tiedän, millaista tietoa sosiaalityöntekijä voi minulle jakaa. *

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Mitkä asiat vaikuttavat yhteistyön toimivuuteen sosiaalityöntekijän kanssa?

18. Mitä pitäisi kehittää yhteistyössä koulun ja sosiaalitoimen välillä?

19. Yhteistyössä mielestäni on tärkeää määritellä ongelma, jota ratkaistaan.
*

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20. Mielestäni yhteistyössä on tärkeää kuulla kaikkien mielipiteet. *

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

21. Pystyn ottamaan kaikkien mielipiteet huomioon. *

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22. Koen pystyväni sanomaan oman asiani yhteistyötä tehtäessä. *

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

23. Annan kaikkien tuoda oman mielipiteensä vapaasti esille. *

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Arvioi seuraavia asioita asteikolla 1-7, jossa 1=täysin eri mieltä ja 7=täysin samaa mieltä.

24. Tiedän, milloin minun on oltava yhteydessä sosiaalihuoltoon. *

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kysymys Olen tehnyt urani aikana yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa oppilaisiini liittyen:
(Esim. lastensuojeluilmoituksen teko) on Hyppää kysymykseen sääntö tälle kysymykselle

25. Tiedän, miten tehdään lastensuojeluilmoitus. *

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

26. Koen, että minulla on riittävät taidot tehdä yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa. *

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

27. Koen tarvitsevani lisäkoulutusta sosiaalihuoltoon liittyen. *

Täysin eri mieltä	2	3	4	5	6	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

28. Muuta jonka haluat kertoa sosiaalityöntekijän kanssa tehtyyn yhteistyöhön liittyen?

Liite 2

Kruskalin-Wallis testin tulokset ammattinimikkeen mukaan. Ei tilastollisesti merkitseviä eroja.

	P
Yhteistyön toimivuus	0,690
Tiedon jakaminen	0,627
Yhteistyötaidot	0,800
Lastensuojeluosaaminen	0,268
Sos.työntekijän tavoitettavuus	0,211

*, $P < 0,05$

Liite 3

Kruskalin-Wallis testin mukaan työkokemuksen mukaan Lastensuojeluosaamisessa ”osaamissumma” on tilastollisesti merkittävä ero. $p < 0,05$

	P
Yhteistyön toimivuus	0,431
Tiedon jakaminen	0,480
Yhteistyötaidot	0,402
Lastensuojeluosaaminen	0,001*
Sos.työntekijän tavoitettavuus	0,094

*, $P < 0,05$

Lastensuojeluosaamisen osalta tehdyn parivertailun osalta erot olivat Kruskalin-Wallis testin mukaan 0–2 vuotta opettaneiden ja 5–15 vuotta opettaneiden välillä sekä 0–2 vuotta opettaneiden sekä yli vuotta opettaneiden välillä.

	+15 Vuotta (n=32)	6-15 Vuotta (n=17)	3-5 Vuotta (n=19)
0-2 Vuotta (n=10)	0,070*	0,010*	0,101
3-5 Vuotta (n=19)	1,000	0,499	-
6-15 Vuotta (n=17)	0,830		

*, $P < 0,05$ Bonferroni kertoimen laskemisen jälkeen.

Liite 2 / Appendix 2